ССР и м Ленина
Библиотека СССР им. В. И. Ленина

Массаш а мехкийн пролетареш, вlашдlакхета!

Сердало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера денз • ШОАТТА, 28 декабрь, 1974 шу. • № 150 (5445). • Мах 2 кап.

Тlехдика къахьегаш хиларца белгалдаьннав грозненски «Автоспецоборудование» завода плавильщик Гречкин Анатолий. Хlара бетта производственни заданеш 160 процент кхоачаш я еш хlанзале шийпхе шера задани кхоачашъяьй цо.

СУРТА ТlА: А. Гречкин.
С. Ханиева сурт.

КЕРДАЧА ШЕРА — КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Массехк ди даьча чакхдерга мlсларlча пятилетка къоастамбам дола шу. Бейна чlоагlа бархьта хилар из. КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачаш а еш советски вояа доккхий толамаш даьхар мехка экономика, lилма, культура дегlайоалаеча.

Дерригача советски халкъо дег чура къоабал а ю хьал а ювал дуйнан балкъеита юкъера хьал вlаьддара, дуйнен тlа машар хиннйтара тlоарзаь йола Коммунистически партен Советски пачхьалкхен арахьара политика, из дерригlа чакхйоалачен хилар ца кходен къахьегарах чlоагllа баркал бол КПСС ЦК Политбюрона, парте Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева.

Советски наха къоабалъь тlайийцай укх шера 16 декабре хиннача КПСС ЦК Пленума решенеш, 1975 шера СССР халкъа боахам дегlабоалабара Пачхьалкхени плани СССР Пачхьалкхен бюджета тlайийцача мlссазлагlа хержача СССР Лакхехьарча Совета шоллагlча сесса материалаш.

Дерригача мехка др санна бlубеъна гlа а боахаш пятилетка чlехьара шу доладуча дийнга хьагlаьнна Нохч-Гlалгlайчен халкъо а. КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даь къоабалдаь тlа а кlида республика къахьегамхоша шерра аьх йоаржийр 1974 шера плани социалистически декхараш хенал хьалха кхоачашдара.

Цу хье керда метални хьахь дуккача производствени коллективаша. Пятилетка къоастамбеча шера хьакъера боал бар СССР 50 шу дизара цlерагlча Грозненски химкомбината коллективо. Цуи дуккача цехаш, … сменаш хенал дехьа хьалха кхоачашъяьй 1974 шера плани. Химкомбината дукха а хьалхе кхоачашъяьй 1974 шера плани. Химкомбината партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, предприяте инженерно-технически белхлоша, новаторша къастта тlеуханйт арахеца продукци дуйнен дикагlча стандартера дlадаххача тайпара хиннйтара. Дукха за йоаццаш цьокъа а толам боаккхар хиннячаьн цlар яраеща сипрта пачхьалкхен диналь Знак еннай.

Пятилетка дьылагlдола шу дика чакхдерца «Грознефть» объедиене предприятей, Г. Ахриева цlерагlча Назрановски «Электроинструмент», Грозненски «Электроприбор», Гудермесски «Мединструмент» заводий коллективаша а кхы дуккха а. Хlаьта хlара предприяте хlама бац аьна бе хlинзле шера лаьна кхоачашъяьрав. Массе, алкха Гудермесски медицински инструментий заводе цу тайпара ша лаьа сага.

Хоттала хьалхе шерра бахьан хиндана а 1974 шера пачхьалкхенга шерт, шорара совцал, сом бахьара социалистически декхараш кхоачашдара Нохч-Гlалгlайчен юртбоахама къахьегамхоша. Заготовительни пункташа дlечудийнад 155 эзар тонн шоат, 193 эзар тонн шовара сакхьа, 49 эзар тонн сомсанда. Дlадахача шера дика толам баьккхар Шелковски, Урус-Мартановски, Шелкоски, Грозненски районий кватта лелдерана.

Цхьабакъда, республика экономика аlара оррнгаче тора а найда эц, ала кхи йоаш даь наь хlана а. Цхьайолча предприятешт кхоачашьяд къахьегама пессарие лакхьара, производства реализаци хра планаш, партlа бахх бойтац технически оборудованега, зоуранит а дам дlаоллйтац материалаш боадац, доза а къахьегама дисциплина. Тlатlертта къоасам доттабац арахеча продукци мазулна дикагlа хиннйтара тlеньа. Хlана а мессига метттигаш найсниц социалистически яхь формально лелош, кlи-хьанашка цуи итогаш ца ен.

Цlенхаатта нохла е оаш де оррига колхозаши совхозаши рентабельни хуйттара. Цу гlулакха этара хьалха де дазар фуд ала, ю да лаьтте лелдара культура лакхьалга, хьайбай фермашта лелнашн ена, хий декнача аьтташ тlа дlайаьна хlамам лlанетга дуйкхагlа хьуннаьанга, хьалхалеттарий оныт хорагlа йоарлайнга.

Пятилетка чакхйоалача, 1975 шера планаш а социалистически декхараш а тlайийдам бе укх даалча республика къахьегамхой. Атта доцаш, цхьабаькъда, вай оррига торонаш а ул тилаьна кхоачашдара. КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума новкъоста Л. И. Брежнева маллара: «1975 шера мехка хьалхашка нетl белкха экономически, политически дуйнен халхьнйа юкъерен доарзlам бола декхараш. Бррига партъ, дерригача халкъо гlеттаде доза уж кхоачашдара. Партийни актива дегаш урооттаде доза пхе шера плани кхоачашъяра а тlехкхоачашъяра а тlеньа лоаттабу къоасам хlара коммуниста, хlара къахьегамхочо дег чу къоабалдаь, ю шийн декхар-доарзlам хуга lомалде дезар».

Беррнгача мехка а санна хьатlадоагlача кердача шера республика промышленни предприятей коллективашо керттера терахьаш тlабахийтаргба продукце дикал лакхьара, производства эффективность яlара. Хlанзарча хано дlадах продукци дукхагlа арахйца ца lош, из дикагlа а кlазлагlа хlама дlадохийтам а арахецарга. Цуга беда лакъ дукха за йоаццаш хинначча КПСС ЦК Пленума белгал на декхара. lилма-технически прогресс сихьелган боахама доал дара методаш эргалъа хоалаган да.

Республика хьалхаватача предприятий оныте тlаьахам хьонга планаш пlалйца декхараш кхоачашдара социалистически кхы яхь кхетамца вlашllехьъьаьккхар lалаьмате бокхача мерган хlама доагь. Цудухьа юкъьнидарча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хlара болхло, хlара партбоахама къахьегамхо цуна юкъьоза веза. Керттердар фуд аьлча, из да хlерано, из миттакъе бола беш вола а бехктоахlам лекхбар. бlарчча пятилетка кхоачашъяр до хьадечох а цуи къахьегамий а тайпа доаге массане а кхетlадергдоло гlулакх вlашlехьданкар.

Парта планаш массаза а шоай доарlам хиннаб оттадаьтсии нах. Шоло вц хьатlадоагlача мlсларlа пятилетка чакхйоалача шера планаши социалистически декхараши дикаа кхоачашдеча, вай сийлахь-боккхача Даьхен экономически оборонн нах дlахо а чlоагlбеча Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша котавлаш йоахаргхиларе.

РОССИ — ПЯТИЛЕТКА ВАХТЕ

БАРХlАЗЛАГlА ХЕРЖАЧА РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА БАРХlЛАГlА СЕССИ

Мlслагlа пятилетка чакхйоалача шера заданеш толамехь кхоачашъяр, мехка экономика дlахо чlоагlъяр — уж а кхьдола а лешаш дар 25 декабре шийн болх Москве дlахо бенначча РСФСР Лакхехьарча Совета сессе декъа лоацарий теркама юкъмотинге лаьттараш. КПСС XXIV съездо а тlаь Программа кхоачашъеча юкъе шоашкара доагlа декъа лаца лаьрхlа Российски Федераце къахьегамхой хиларах дуьцар депутаташа. Дика шера дакъа толамаш, белгалдоахар цар, чlоагlден пятилетка тlеххьарча шера дебадеш деза. Корта болаш, чlоагlа хьашт долаш йийцар 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегlабоалабара Пачхьалкхен планен республика Пачхьалкхен бюджетен проекташ.

Депутаташен хьаьшашен дlаьхдаь тlоараш а тохаш тlайийцар новкъостий А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев.

РСФСР Лакхехьарча Совета Председатела В. А. Котельникова хьакхайкаду 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегlабоалабара Пачхьалкхен плана хьакъехьа а хlаьта иштта 1975 шера РСФСР Пачхьалкхен бюджета хьакъехьа а 1973 шера РСФСР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьа а яьча доклад а лаьца йолаеннa прени дlахо ен хилар.

Трибуне — Ивановски областерча «Красная ветка» яхача Кинешемски прядильни фабрика прядильщица депутат З. П. Шмарова. Вайна массанена а дег чу латт дукха ха йоаццаш хиннача КПСС Центральни Комитета Пленум, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даь кlоарга маlан дола къамаьл, СССР Лакхехьарча Совета сессе тlайийца решенеш, йоах оратора. Вай пачхьалкхе чlоагlъяреи дегlайоалаярен, советски халкъа вахара боарам дlахо айбара, дуйнен тlа машар хилйтара йоакхо еш ба парте Центральни Комитета Пленума сацами СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеши. Ивановски текстильщикаша, дерригача советски халкъо а санна, шоай дерригге низам тlадоххуш, таргlа коммунистически общества материально-технически база хьаьра йоккхий лаьрхlа кхоачашъяра.

Дlахо маддара дийцар З. П. Шмаровс Ивановски областа текстильщикаша доххача толамех, пятилетка керттера эхан декхар кхоачашдара — советски халкъа хьал-тоо лаккхара юкъе цар лоацча дахкьахь. Областа къахьегамхой шlерагlа КПСС Центральни Комитета, ЦК Политбюро, па, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъост Л. И. Брежнева доаш делар оратора гамзой.

сийлахча революционни традицешта тешаме болча ивановкаша встречни планаш хенал хьалха кхоачашъяр дукха лоаттабеча къовсаме керда толамаш доахаргхиларах. КПСС XXV съезда баха мабоагlара уж накъагlоргхиларах.

Дег тlара чlоагlа къоабалъеши чакхдоахаргдолча гlулакхий низ бола программа саннеи тlайийцар советски халкъо, аьлар КПСС Курганска обкома шоллагlча секретара депутата А. С. Семенова. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, чуртен арахьарен политика дешаех йола положенеши ыводаши. 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегlабоалабара Пачхьалкхен планен республика Пачхьалкхен бюджетен хьакъехьа яьча докладаш тlа къаьнта хьаахехкад Россе экономика дегlайоалаеча карагlдайшна хlамаш, пятилетка чакхйоалача шерара декхараш белгалдаьа. Областа депутатий группе цlерагlа оратора хьаллаьпар 1975 шера республика планен бюджетен проекташ къоабалъяра хьакъехьа сина предложени.

Зауралья къахьегамхоша белгалдаьккхар цо, дерригача советски халкъо а санна, шоашкара доагlа даьа доаццехка коммунизма материально-технически база хьаяра юкъарча гlулакха юкъе. Дика шера 1,4-зза хlана сиваяц аьна лакхъенна Курганска областе промышлени производства объем. Йокъал эттача укх шера колхозашеи совхозашеи 650 эзар тонн гаргга ялат дехкад пачхьалкхенга.

Мlслагlча пятилетка къоастамбеш дола шу, белгалдаьккхар депутата, Чувашска АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела С. М. Ислюкова, историена юкъегlоргда парте хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдар дукха советски халкъо лоаттабеча къовсама сийрда оагlув санна. Из белгалдьинад парте Центральни Комитето, цуи Политбюрос, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева маьлара Программа кхоачашъяра хьинарен беркатен чакхдаьхача … Брежнева ФРГ, США, Франце кулгаллоций хьа переговора … Оратора хоам бир, республикерча арахеца промышлени продукци пятилетка дlадахьа шерашка 53 процент дукхагlа а къахьегамхоша … 35 процент лакхъелла а хилар. Толамнай продукци лерла: 144 изделена дикала Знак елнай. Пятилетка чакхйоалача шера кхы а доккхагlа декхараш кхоачашде, планаш тешшаме кхоачашъелла lалама … гамзой.

Пятилетка къоастамбеш дола шу йоккхайча къахьегама котавлоашца белгалдаьккхал Челябински областа металлургаша, сессе трибунера хоам бир КПСС Магнитогорски обкома хьалхарча секретара, депутата В. В. Колосова. Аьхха укх цхьан шера планал совгlа 290 эзар тонн совгlа чон, 300 эзар тонн болат, 100 эзар тонн прокат хьаергъя областе. Къастта хоза а хеташ хоам бе дог доагlа республике хьадеча металлах 28 процент шийна доагlача даькъа кхоачаш йолча Магнитка къаьхьегама толамех.

Ши шу хьалхагlа кхаьчий комбинат пятилетка чакхйоалаш оттабаьча болата прокате хьаяра боаранга.

Горьковски областерча «Капролактам» яхача Дзержински химически комбината коллективо производства эффективность лакхъяр дукха къовсам мяшта лоаттабу дийцар сессе цу предприяте йоккхагlйолча аппаратчицас, депутата Н. С. Гуровас. Цо хоам бир, комбинато пятилетка дикьлагlча, къоастамбеча шера заданеш хенал хьалха кхоачашъяь хиларах. Щекинашна дlадоладаь гlулакх хьаллаьнад предприяте. Укх тlеххьарча шерашка производственно - промышлени персонал 12 процент кlезиг а яьй, цу цхьан хана производства объем лакх а яьй.

Тха толамаш дукхи доккхагlа хила йиш йолаш дар, аьлар дlахо Н. С. Гуровас, нагахьа санна комбинат хан-хаянахьи биззача боарамех бедалпа lалашъош хиннаяларе. Халахете а, поставщикаша каст-каста юкъагlбоах тха болх. Уж кхоачамбоацараш дlадахара шоашта новкъостал дар хийхар депутата химически промышленноста Министерствага-ра.

Къамаьл де доаш ду къахьегамхой депутатий Новгородски областной Совета исполкома председатела, депутата И. И. Сергунина. Пятилетка шерашка 40 процент лакхъенна областе промышлени производства объем. Сихача темпашкагlа дегlоуук халкъа боахама lилма - технически прогресс сихьеш дола доакъош: электроника, приборостроени, хими.

КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума сацамо дегаш гlоздаьха болча Новгородски областа къахьегамхоша, пятилетка чакхйоалача шеран бlарчча пятилетан заданеш кхоачашде шоаш болалуш, къастта уйла тlабохийт продукце дикал, производства эффективность лакха яьккхаш. Хlана новгородски марка тlетта изделен 61а белгалдаьккхар Знак болаш да.

Юрта квалифицированни кадрашкийча хетадир ший къамаьл Калужски областа Малоярославецки районерча «Кудиново» яхача госплемзавода директора, депутата В. И. Цветкова. Хlана, аьлар цо, специалистех — юкъера лакхерен образовани йолаш болча механизаторех, хьайбаш лелаадерех кхоачам хинна ба болхам. Цу балха совхоза доккха новкъостал ду юкъерча школо, из йисте мел яьккхараша зрелоста аттестатаца цхьаьна хьаьш шеррача профагlа болча трактористи - машиниста удостоверени.

РСФСР чкъарий боахама министра, депутата Н. А. Ваняева хоам бир, дикъ шера план даькъо доархlамегlарча хьокхамашта тlеххlоачашъяь хиларах. Чкъарий продукци дlахо дукхагlа хьаяра новкъостал дергlа производствана концентраци яро, промышленни объединенеши рыбокомбинаташи хьаяро.

Шийн къамаьл Забайкалье уlахцlено лораелга дlахо дегlадоаладаран чlоагlдаран теладир Читински областа Петровско - Забайкальски центральни районни больница берий отделене заведующе, депутата Л. И. Козловас.

Прениешка къамаьлаш дир иштта депутаташа: Дагестански АССР Советски района М. Горьке цlерагlча колхози председатела М. Гасанова, «Сахалиннефть» производственни объединене бурув тохара балхий Тунгорски управлене бурудеттача мастера Б. В. Воротникова, КПСС Томски обкома шоллагlча секретара А. Е. Высовке.

Депутаташа предложенеш телар 1975 шера Российски Федераце халкъа боахам дегlабоалабора Пачхьалкхен план къоабалъеи республика Пачхьалкхен бюджет чlоагlъеи.

Дош хаддаш къамаьл дир РСФСР Министрий Совета Председатела заместитела, РСФСР Пачхьалкхен плана Председатела, депутата Н. И. Масленникова. Депутаташа массане раьза а волаш тlайийцар 1975 шера РСФСР халкъа боахам дегlабоалабора Пачхьалкхен плана хьакъехьара Закон.

Цуя тlехьагlа буххоццаш къамаьл дир РСФСР финансий министра А. А. Бобровникова. Массане раьза а волаш тlаэц 1975 шера РСФСР Пачхьалкхен бюджета хьакъехьара Закон. Цув доходаши расходаши юкъедиха хувцамаш тоадаран теркал а даь 53.498.147 эзар сом чlоагlйир. Иштта тlайнийцар 1973 шерарча РСФСР Пачхьалкхен бюджет кхоачашъяра лоца отчет чlоагlъяр хьакъехьа сонцаш.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо ворхlагlчен бархlагlчен сессехьа юкъерча хьалхехьа доклад дир РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретара, депутата Х. П. Нешкова.

Лакхехьарча Совето республика Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чlоагlъе дир, доггlаш дола законаш сонцама тlа а ийцар.

Цу тlехь шийболх чакхбаьйтар бархlлагlча хержача РСФСР Лакхехьарча Совета бархlлагlчо сесси.

(ТАСС).

ТХА ДЕГА МАХЕТТАРА

Чlоагlа теркам тlабахийта деша а деш, дувца а дувц тха болхлоша дукха ха йоаццаш хиннача КПСС ЦК Пленумен СССР а РСФСР а Лакхехьарча Советий сессейн документаш. Массаза а санна, советски сага вахара хьад тоадара партен Советски правительстван еча йоалхонах диза да уж.

Пятилетка йиза кхоачашъяра, дуа тlеххьара шу толамца чакхдаккхара укх къоастамбеча шера хьачул кlезигагlа йоаш котамаш йоахаргъя оаха. Хlаьта укх шера тха конторa болхлоша шера задани 140 процент гаргга кхоачашъяьй, хlаьта аз кулгалдеча цеха коллективо — 270 процент.

Оаха дег чура къоабалду партен Советски правительстван сацамаш, тха дега махеттара да уж.

В. МААШЕВ,
промышлени доаца гlуллакхаш деча Грозненски конторa партоорганизаце секретарь, Сийлахь - боккхача Даьхен тlема инвалид.

Ши доттагlа

Грозненски ремонтно-механически завода дикагlчарех доархlаш я мехкдаьтта оборудованега ремонт еш йола цех. Пятилетка дикьлагlча, къоастамбеча шера плани хенал дукха а хьалха кхоачашйир цехе коллективо. Цул совгlа, дукха ба цехе шоай пхе шера декхараш кхоачашдаь къахьегамхой а.

Мехкдаьтта оборудоване ремонт еча цехе слесараш ба эрмало Галустян Юрий Асатуровичи, эрсе Афанасьев Юрий Викторовичи. Цаl хьехархо, вож цуи ученик ва. Тайп-тайпарча къамех хиларо а, цхьан хана ца хиларо а новкъарле яц царна юкъерча доккхача доттагlала.

Кхуваш воагlа эlамсаг деррига ха тlера хьарах, шийн хьехархочо Юрий Асатуровичa дечуи зем боаккхаш, балхах чекха кхеташ хиларах хьехархочо шийна ховчох цхьаккха хlама къайла ца дохийташ, балха хенах а шийн мукъача ханах а ха къоастеш ученика дьехам бала гlерташ, коллективах, балхах цуи безам болийта гlерташ хиларах юххьанца дена доттагlал тоссаделар царна юкъе.

Цу хана, Октябрьски бурув тохара конторe царна юкъе тоссаденна доттагlал укх тхьаь шера гаргга чlоагlуш хьадоагlа. Контора дlакъайлачуя тlехьагlа цхьана балха хьабаьхкар уж Грозненски ремонтно-механически заводе а. Цу хана-м хlанз яр яцар завод а, цех а. Болх бе дукха халагlа яр, кхоачамбоацараш дукха дар.

Дале а, коллективаца цхьана халонаш яцдеш, керда толамаш доахаш тьабаьхкаб новкъостий Юрий Асатуровичи Юрий Викторовичи. Галустян Юрий Асатуровичи Афанасьев Юрий Викторовичи цхьана слесарни бригаде къахьегаш ба. Шоаш лелаю коммунистически къахьегама ударникаш яха сийлен цlи бакъьеш хьабоагlа гоза слесараш: Юрий Асатуровичa а Юрий Викторовичa а шоай пхе шера декхараш хенал дукха хьалха, 1973 шера ноябрь бетта кхоачашдаьд.

— Из тоаьам беккха тха вlаштlехьдаьлар, — дуц Ю. В. Афанасьева, — тхоай болх дика боаш хиларга совгlа, де дезар дlа-хьа ца тетташ, тlакхаьччачо хьадеш хиларах. Цуя совгlа цехерча кхыча слесараша; ер Киззачкана, Юрий Асатурович Сигаеша яхье дьяна къахьегаш да тхо. Хlаьта, оаха яхь лелаю слесараш а бац бaьх во беш, кlезига а лелаpло алийтача хьаллабоза уж. Айса пятилетка кхаь шера кхоачашъяра дуккхача лаьнъе сай хьехархоча Юрий Асатуровичa лекхархйла ва са.

Шийн ученикаша а, балхарча новкъостаща а, завода кулгалхоша а Юрий Асатуровичa бокъа балха боагlа мах бара, цар цуя сийлеш хилара тешал деш да завода Сийлен книжка тlа цуя цlи дlаязъь хилар, дуккача сийлен грамоташца из белгалдаьв хилар. Хьаяро дакъа лоац Галустяна общественни вахаре а: завкома член, заводе халкъа тlахьожама комитета член ва из.

— Аз болх бу дукха ха а. Дукха хинаб са ученикаш а. Царех дукхагlа барех дика производственникаш хинаб, хlаьта аз хьийхачарех инженераш, техникаш болаш а нах ба. Сона lалаьмате доккха совгlат хул се дагавеха сай ученика цlей долча дийнахьа телеграмма, е открытка дайтача. Кхы а доккхагlа совгlат хул сона дlеца цхьан хана хьехаш хинна нагийнах балха тlа сайл тlехьалина бейча. Сай дикагlйолча ученикех лоархl аз вoi санна мара сайна ца хеташ вола Афанасьев Юрий а. Аз доккхал ду цехе меттел еррнгача заводе а из сийдеш а лоархlаш а хиларах. Из дика производственник хилара тешал деш да пятилетка цо кхаь шера кхоачашъяь хилар, социалистически яхье хьалхалатташ из хьаноагlаш хилар. Дlадахача шера социалистически яхье даьхача толамех «1973 шера социалистически яхье котавьнар» яха значок еар цунна, — йоах Ю. А. Галустяна.

Юрий Асатуровичa шийн ученикех дувцача хана цхьаккха аьнна а хьоадлизар цуи толамашта юкъе шийн а дакъа хилар.

Хlаьта из иштта да. Дика производственник а, хьинаре рационализатор а ва Галустяна балха говзал lомаь вола Юрий.

Афанасьев Юрий ВОИР'а член ва. Укх пятилеткагlа цо кийчъяь 5 рацпредложена производствана юкъеяхьарах дикка пайда хиннаб предприятена.

Юре мааллара, царех цаl предложени яц шийн хьехархочуца Ю. А. Галустянаца хага ца воалаш, цо хьехам ца хуй кийчъяь.

Галустян Юрий Асатурович Афанасьева лезала дукха вешаш ва. Дийнан тlа, вож тlа дийзе дакъа лоац цо. Юрий Асатуровичa ца хоьш дисац Афанасьевагlар бер памогаш хилча, кхыдар хилча. Хlаьта укх шера бlаьсти Афанасьев Юрий памогаш хинна больница уллаш каст-каста тlехьаводаш, цехерча гlуллакхех цунна дувцаш хулар Галустян.

Иштта массаполча хlамий тlехьа вlаши новкъостал деш, вlаши хьожаш хьабоагlа уж, цехе царех оалаш махиллара, къаьнен къонен ши Юрий.

Л. АУШЕВА.

3 миллионаш 600 эзар киловатт — иштта а Изобильни яхача города гаьна йоаццаш Новотроицки водохранилища йисте юллаш латтача Ставропольски ГРЭС проектни мощность. Станце ток дургья Къилбаседа Кавказен Закавказьяи городашта а юргашта а, Донбассерча шахташта, Ставрополья ирригационни системашта, хьайбаш лелаеча комплексашта.

Гlишлошхочен монтажникашен къахьегама вахте а этта, хьалхо латта методаш балха юкъе ехувлаш сийлешца кхоачашду шоаш тlайийца социалистически декхараш.

СУРТА ТlА: монтажникий-трубопроводчикий В. Г. Зубкова кулгалду хьалха латта бригада. Аьрдехьара аьттехьа — Н. И. Дашковский, А. З. Стафеева, О. А. Савельев, Д. М. Чуфрием, В. Г. Зубков, Н. Е. Тищенко, С. В. Чумаковский, А. П. Высоцкий, П. Н. Горданко.

ТАСС

«Салют-4» яха орбитальни станци — сигала

Космически аре таххара программага хьежжа 1974 шера 26 декабре Советски Союзе сигала яьйтай «Салют-4» яха орбитальни lилман станци.

«Салют-4» яха станци сигала яьйтаро лерхlар орбитальни станцей конструкцеш, тlера системаши аппаратуреи дlахо вьаръелга а космически наькъа яьнача хана lилма-технически тохкамаш экспериментаги елга а да.

Наькъ дувлга, телеметрически информаци хьаэйелга, станцеа лостам телга Советски Союза терраторе тlарчен Атлантически океана акваторе долча «Академик Сергей Королев» яхача СССР lилмай Академе кеме тlарчен измерительни пункташа деш да.

Телеметрически информаце хьаьокхачох, станце тlарча системаша, агрегаташа, lилман аппаратуро болх боарамагlа бу.

(ТАСС).

ПРОФСОЮЗНИ ВАХАР

ЗАВКОМА БОЛХ ЭРГАБАККХА

КПСС XXIV съездо профсоюзий XV съездeн решенеш вахаре кхоачаш а еш, дахчаъ бизаштIа пайна эдара болх кхолуш тоабаьб Ермоловски ДОК-а коллективо. НийслагIча пятилетка дийлагIча, укх къоастамбеча шерарча керттерче хьокхамех йола илая укх тайпара кхоачашъяьй комбината болхлоша: товарни продукци арахецилга — 106 процент, продукци йоахьлга — 100 совгIа процент. БIарча хьаьйцача иштта да ДОК-а гIулакхаш.

Комбината кулгалхошеа, парторганизацеа, завкомоа дукха болх бир тIаьйца социалистически декхараш кхоачашдара, арахеца продукци дукхагIен дикагIен хилийтара, болхлой материальни моральни безам совбаккхара тIаберзабаь. Цудухьа коллектива вIаштIехьдаьлар планал совгIа 484 эзар сома мах тоьара продукци арахеца, планал совгIа 409 эзар сома мах да дахчан хIамаш йохка. Дика чухьнаяьбаккхаб продукци хьаьрга дIабода мах а.

Иштта толамаш даха комбината коллектива йиш хилар парторганизаце кулгалца болхлой комитето цехашта, службашта, отделашта, къахьегамхошта юкъе социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах, цар белхашара безам лакхлургбола гIулакхаш дарах, укхе котбьяьнараш совгIатаща белгалбахара оттаьь мероприятеш нийса чакхъяхарех.

Производстве хьалхе лелаерайи кIезига бац цига. 79 сага еннай Сийлен грамоти, 443 болхлочоа — ахчан премеш, 86 сага баркалаш кхайкадьд.

Дукха терко ю завкомо производства гIулакхаш дувцара. Духхьал укх шера болхлой комитето хьй 26 заседани, 3 профконференци, 58 цеховой собрани. Цига тIаийца социализм кхоачашде гIерт завком.

Профсоюзни комитета членаша чIоагIа йоакхо ю шоай мугIараш шердира, болхлой а цар берий а салоIинга дика вIаштIехьдаккхара. Укх шера профсоюза членалла хьаьйца 208 саг, курорташкеш салоIача Iенашкеи хиннав 19 саг, хIьата болхлой 91 бере салоIаз «Зорька» яхача пионерски лагере.

Комбинате хIара бетта бала итогаш ю. Социалистически яхь хьалха латтарашта ду хара хара тела ЦIе вахиваш, цар сийи байрахк урагIайохийт, Сийлен доска тIа боакх уж.

Коллективера ионагIа бараш къахьегаро тIера бола, дисциплина йоли вах ба. Царна юкъа кIезига бац коммунистически къахьегама ударникаш лелаераш. Царех ба оператор Аздемиров Хьайбулла, слесарь Гедлeв Идрис, калядчик Гриценко Iiхолай, фрезераш еш веха бригадир Шишкина Анна, станочница Альмурзаева Минат, ОКС-а болхло Левчикова Наташа, РММ начальник Шахбулатов Iимран, кхы дукха бараш.

Рационализаторий мугIараш а дикка шерденна укказа. Духхьал укх шера цар елар 106 рационализаторски предложени. Царех 38 предложени производстве юкъеяхьарах 43196 сом пайда хилар предприятена. Комбинате дикагIча рационализаторех лоаркIаш ба механик Ш. Ваймисханов, керттерча механика заместитель И. Дымов, начальник Н. Гриценко, оборудоване гIулайка вола инженер Г. Васкерчан.

Цхьахола толамаш даьха доле я, комбината белза гIо дукха да кхоачамбоацараш. ХIана а доха я къахьегамеи технологически дисциплина, дукха балха ца зелха йоаш. моттигаш нийслу цхьабараш балха ара ца боалаш, е цалара дегахь боалIаш мах дозабеш.

Моттигаш я оборудоване бизза пайда ца эцаш, керттIа хьаьлаш вIаштIехьдаьхалаш болх бара. Цу дакъе цхьацка гIулакхаш дешм да. ХIана комбинато йистейоалаш я 60 сага лоархIа общежита, кхалдеш латт, бардI квартира йоа цIенош.

Предприяте цехашка хьацо йола дукха продукци брах йолаш е лохача сортагIа хулуш Укказа тоъад боалой. Цудухьа болаш болча болхлоша дукха ха йоанкх шоай смена чакхъяьинанух тIехьагIа къахьегаш.

Духхьал укх шера комбинатера дIаваххав 335 саг, хIьата хьаьйцар 334 саг ва. Цехий кулгалхоша, специалисташа терко яц производства болх вIаштIехьбаккхара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, цаI кхачукха хогаметта болх бе дIаргтанара болхлошка массехх тайпара говзал Iомаяйтара. Моттигаш хул болхлой ца лоархIаш а. Масала, комбината директора инициативех автокрановшикалла Iомалуш яр цига болх беш слесарь Шепиов Ваха. Дайнахьа болх е беш, сайпийна тороде ухар из курсашка деша. Уж накхьаька аьнча, цу говзалах балха вахийтанзар Ваха. Прикаа ца тохаш крана тIа болх байтар цунга, хIьата алаши слесара долгIар мара яьцар. Шапова дукхазьа а дехар дир директорга крановшикалла дIатIавахийта со, яхаш. Цо дувцар аьттехьа дитаиар вохко. Юхера а, ше хала Iомаьча говзалах кхы цар болх хьа а ца бенна комбинатера дIавахар вIамсаг. Цу гIулакхо цIаьнка а хьаьлохя болхлой боагI - богIача дIахьожабара укказа йоагIаш йола йоакхо ца ела.

Эггара хаагIчерех цаI я ДОК-е кадрий проблема. Кхоачамба, 80 инженерно-технически болхлоех алкха 15 саг мара лакхера дешара заведени чакхяьккха вац, аьнча. ХIьата юкъера технически дешар дийша 19 саг ва. 24 мастерах 2 саг мара вац юкъера технически дешар дийша. Вожаш практикаш ба.

Из гIулакх теркаме а няьа комбината администраци завкомои 5 саг вахийтав лакхерча дешара заведенешка деша. Укхазарча коммунисташа, агитатораша боккха кхетама болх бу кхерахощтел, хIьата иштта цар даьштен - новшотен юкъе. ВIаштIехьдаьккхад даххах хIамаш еча промышленности Майкопски техникумера комисси хьа а йоагIаш, цига заочно деша отта безам борашкара экзаменаш комбинате хьаэцнага. Иштта из гIулакх дар бахьан долаш техникуме заочно деша вахав 10 класс яьккха 16 саг, 8 класс чаккхьаьнка 17 саги.

Предприяте парторганизаце, кулгалхоша дахьав завкомо а цун председателa Р. Исраилова а дукха болх бе беза кхоачамбоацараш дIа а даьха, къахьегамен технологически дисциплина чIоагIъяра, болхлой дIа-хьа бувлаьга сонадара, производствени участкий начальникий мастерий бехктокхам айбара, нийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагIбахара, цар культурно - бытовой хьелаш тоадара дакъе.

Я. ЦУРВ.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Энгельски химически хьоаса беча комбината перемотчица Социалистически Къахьегама Турпала А. Ф. Когачевас 1973 шера май бетта доаар нийслагIа пятилетка хадаа хьаьха кхоачашъяра рапорт. КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева дIайха моаршал дахьийтар цунга. Цуьна жоп луш хьалха латтача болхлочо доц декхалар цхьаькха пятилетка задани, арахецаш йола продукци тIехдика а йолаш, 1975 шера 7 ноябре кхоачашъе.

Болхлоьо бIарча шу хьалха кхоачашдаьд из ший декхар а. Из къахьегама котало яьккхай цо нормагIа 64 мара ца доагIача 192 йоачIигаца болх беш, ха кIезигагIа дIа а йоийтам керттерча технологически приемах дикагIа пайда эцар баьъай долаш. Нагахьа санна юкъера лаьрхIача болхлочо хьада хьдаса юкъ чийсбеш 38,3 секунд ха йоайой А. Когачевас 23,2 секунд мара йоаяц. Шод беш 2,3 секунда меттел — ах секунд. Гой мамcа шерлъяний.

Дошо кулгаш да Анастаси Филипповнай, кхаш. Комбинате болх беш ха йола 15 шу да, йоккха опыт Iоаьй, хIьата из къоначa болхлошта дIа а лу. Цун хьоехамах предприятера 170 саг ва шерлъача эоне болх беш. Дукхача станокаш тIа болх бара болаш области ала а доагIаш оал болхлочун лаккача говзала школа, А. Ф. Когачевай школа, аьле.

СУРТА ТIА: перемотчица Социалистически Къахьегама Турпал А. Ф. Когачева.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Новкъосташта хьокхам телараш

Вай республике санна беррагача мехка а дика йовзаш я Грознера «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завод. Цига арахецаш йола продукци — мехкадаьтта промыслашта, мехкадаьтта химически заводашта, кохьакка регулировке еча светофорашта эциа системаш приборашш чIоагIа хоаттаща лоархIаш я массанахьа. Цул совгIа из дIайода хоазол арахьарча мехкашка а.

Цудухьа заводчанаша дукха къахьег продукци дикагIен, дукхагIен, дIадолар кIезигагIа лодаш арахецара. Массайолча цехашка, участкашка, бригадашка шерра дIахьош я социалистически яхь. Цу яхьо кердача толамашка кхувл заводан коллектив. Цуина тешал ду укх фихташа. Продукци арахецара укх пятилетка диъ шера план цхьайтталагIча октябрех, хIьата продукци реализаци яра укх къоастамбеча шера план нийслагIча декабре кхоачашъяьй заводчанаша.

Цу толамашта тIехьа латт дукхача къамех болча вехах йола, цхьо дезал санна бертайна, кхотаенна къахьегаш йола коллектив. ХIьата цу коллективе кIезига бац хьахалча къахьегамаца, юкъарча вахаре хьинаре дакъа лецарца шоай сийле яьккха бола болхлой. Уж ба кхьбараш йоашта тIахьдабоахлаш. шерия масал телараш... Царех оал пятилетка маякаш. ХIьата дукхагIча хьакъе, уж нах бе вахаре а къахьегаме а халонашта дукхала нийтта, аттагIа бола никъ я ца лерхаш массаза шича, пайдане хургболча аьккъа тIа гIолла ихараш.

Царех цаI я вай ювпача заводе болх беш йола Ткаченко Раиса Герасимовна. Цун сий ду коллективо, из лоархI боккхагIчар а дIамагIчар а.

Мишта вIаштIехьдаьннад цун ше иштта езаллийта, ший новкъостаща хьалхашка белгалъьяла?

Пхийтта шу хьалха укх заводе дIаболабир ший къахьегама никъ Раиса Герасимовнас. Цу хана заводе вIашагIъелла яр электронно - монтажни участок. Монтажни болх хьабе дукха говзанчаш эшар. ВIаштIехьаьаккхаза яр производство.

Цхьаькха говзал йоацаче Ткаченкона хала дар говзала «къайленаш» йовза. Дукха залойаш пайсдоа хьалхашка. Бакъда, къахьегампара, къаьстта ше лерхача профессера безам боккха хилерах цун вIаштIехьлаьвир говзал дика кара я еrзаьь лоацача хана дикагIчар мугIаре дIаотта.

...Дукха шераш дIадахаза цу кана дена. Цу шерашка дика лакхьенцай Раиса Герасимовнай говзал. Iоаьй йоккха опыт. ХIанз из электронно - монтажни цехе монтажникалла болх беш я. Эгтара лакхагIа — нтелагIа разряд лелаю цо. Цудухьа тамаш а ю Ткаченкос вIашагIъехка системаш тIехдика хилар.

Шийна хово, шиъ йоккха опыт къоначарна дIалар. уьш бокъонца бола говзанчаш хилийтар керттерча цехкарех цаI лерхI Раиса Герасимовнас. Иштта совгIача сага билга «къайленаш» йовзийтай цо.

Царех цхьабарам хIинца заводе цIа хета специалисташ ба. Масала, Кравец Галина коллектива дика йовз тIехдика къахьегахо а новкъост а саьна. Галина санна къуьбола цун ученикаш а дог тIара раьза ба шоай хьехархочов, цун дикача гIулакхашта. Эль-золен долча, Iимерав, гIо-новкъостае де къйлча болча хьалсата улдуь бол беча оцв «тха Рая» аьле.

Ткаченко Раиса Герасимовна монтажника болх кхоачашбаь Iаш. Из бригада кулгалхо я. Цо кулгалдеча бригаде шие саг ва. Бригада коллектив йоккха ене я доккхий да куьна карагIдуьла гIулакхаш. Цхьа дIаболабаь моллагIа болаш бригада чаенна хьалхлена хул. Вешта аз-м кхетадеш а да, хIана аьнча дикачуна, пайдавегIчуна массаза тIакхувш йола Ткаченко я коллектив дIатьалхашкахь кхуьдар.

Дукхача къамех цхах латтача бригада болхлой кхьн лезале санна бертайна къахьегаш ба. Цудухьа да цар толамаш кхыча коллективашта юкъе эгтара дикагIа. Из дерригахьа хьакилаша Раиса Герасимовна дика къахьегамхо а кулгалхо а хиларах.

ХIьата коммунист хиларах тарре коллективере моллагIа дош кхоастаеча хала шиъ принципиальность гойт цо.

— Коллективах дог хIаваe яг я коммунист Ткаченко, — йоах пох завода кулгалхоша.

Профсоюза цеховой комитета председатель, завода партбюро член йолча Раиса Герасимовнас дукха къахьегама ше болх беча цехе а завода кхыча участкашка а социалистически яхь лакхорча боарамe дIахьара.

ХIьата цу яхье массаза хьалха латташ хьа а йоагIа из хьавар дола кхаасаг. Цудухьа вIаштIехьдаьннад Ткаченкой йоагIа яхе шера план юкъе кхоаченъе. 1976 шера календара чотах къахьег во хIана. Из бокхха толам бэI.

Сий долаш ба Ткаченко Раиса Герасимовнай къахьегама никъ. Цу накъа тIа гIолла хIана а тешаме дIайода дикчеча хьакарца, дикача гIулакхашца айза йола коммунист Ткаченко. Ший берригга вна, дега йоахал дIалу Даьхенна долча гIулакха. ХIьата Даьхено цIаккха хоаста ца нин вибтап ший йоакхо еш йола саг.

Раиса Герасимовнай къахьегама дакха нах баьб. Паччахьалкхен лакхарча совгIаташца — «Знак Почета» яхача орденаца Ленински юбилейни медалаца белгалъьяьккхий из.

Ткаченко Раиса Герасимовнай къахьегама яьхьа тара бац заводе болх беча Ардашев Иван Алексеевича никъ. Заводa болхлошта юкъе ший тайпара ба цо кхоачамбу болх. Из аьнка пхьар ва. Предприяте цехашта дахьрхIа заготовкаш хьаю цо. Цудухьа цун балхах дукха тийша ба заводчаний къахьегам.

Из дика кхетадеча Ардашевa ший йоккха опыт балхе юкъехувла. Лакхарча разряда аьнка пхьар, цо хьаь моллагIа заготовка тIехдика мара хилац. Дика йовз Иван Алексеевича ше болх бу оборудовани, хIьата массаза цIена. Iуйна дика деш хьожаш хул. Цудухьа вIаккхо сов летта вераш хилан цун.

Итт шу гарта ха я Ардашев Иван Алексеевича вай ювпача заводе къахьега. Царех хIара шу белгала хиннад дика къахьегама толамаш вахарца. Цуьна тешал ду цо леллача Ленински юбилейни медало, сийлен грамоташа, аьлча баркалаша. ХIьата къоастта белгала хиннад пхина укх пятилетка шераш. НийслагIа пятилетка хана хьалха кхоачашъе аьнна ше лелпадош сайлeнца кхоачашдаьд Иван Алексеевича. ХIанз 1976 шера аьнь бетта чотах продукци кийчъеш ва.

Кхы кхьаькха дикача хIаманца а ше вокхай ве бокъо йолаш ва Ардашев. Укх пятилетке цо сина ялх рационализаторски предложени балха юкъейоалаьйй. ХIьата царех цаI къаьстта еза я Иван Алексеевича. Хьалха мепаеттaш хьоаш хиина заготовкаш кхычa тайпара хьаяра йола предложени я из. ХIанз уж мIоаназ-автоматаца хьаю аьнка пхьаро. Цу гIулакхо торо хилийтай дукхача наьвера металла кхоaе.

Иштта шийна хоар, шиъ опыт завода долча гIулакхa хIалуш дьовегIа коммунист Ардашев Иван Алексеевича ха корайоагIа коллектива юкъарча вахаре дакъа лаца а. Механически цеха партийни организаце секретарь ва из. Ер пхеллагIа шу да цеха коммунисташа шоай парторганизаце секретаралла из хорца.

МоллагIа болх шийна тIабилача хаидалье дог-цIенен кхоачамбу Ардашев Иван Алексеевича.

ХIьата Сийлахь - боккхача Даьхе тIеи тIа дакъе лоацаш хиларах тарре, дукха да цун дуцца завода кагирхоита. Из каст-каста бIаргаго йиш царна юкъе.

Р. ЦОЛОЕВ.

ТОАБЕ ТОРГОВЛЕ БОЛХ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ТОРГОВЛЕН ОБЩЕСТВЕННИ КХАЧАНИ ХЬАЬГЪЕХЬАРЧА КОМИССЕ

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета торговлен общественни кхачани хьаькъехьара массазара комисси хьежар Назрановски района къахьегамхошта торговни гIулакх мишта ду, из дош ший заседание а дийцар.

Комиссе белгалдаьккхар района къахьегамхошта деш йола торговни гIулакх тоалара ве доагIа гIулакхаш ца деш хилар. Дукхачa кхачани продукташ йохкача тикашка № 1 (заведующи нов. Р. Арсельгова), № 13 (заведующи нов. Х. Евлоева), № 28 (заведующи нов. Т. Льянова) йолча тикайка эгтара дукхагIа мешш дола тоараш дац, советски торговле правилаш техтаю, продавецаш налаца гIожа ба. Хила майоагIара цIена ца тикашкеи ларкашкеш. Цар чу дац контрольни таразаш, жалобайи предложенейи книжкаш.

№ 13-а 28-а йолча мыхк йохкача тикашка тараа нийса оза, кхьа доагIачуя дукхагIа доакх. Эзача 10-нех хIара булка 50, 70, кхьаметтел 100 грамм эшаш я.

Кхачан промышленноста Назрановски махка заводо торговни сета дIанхухьийта ицьсен булкеш во хьень а доагIаш дола доаал доакаш я хул.

Комиссе Назрановски района респотребсоюзан кулгалхой теркаи тIабахийтар района къахьегамхошта деш дола торговни гIулакх оалангара тоала доацаш хилара.

Къахьегамхой депутатий районни, городской, юртай Советий исполкомашта, моттигерча Советий торговлен общественни кхачани хьаькъехьарча массазарча комиссешта, тикий комиссешта тIадилла тикашта, дарекашта, столовешта, буфеташа бечa балха дукхагIа тIахьожаи доагIабо. Исполкомий массазарча комиссейи звоанащка каст-кастагIа цар балхах лаьма дешаш хуйна а, бахача маха торговни гIулакх дехга дикагIа вIаштIехьалакхилта Iаламде я деза.

Нохч - ГIалгIай АССР кхачни промышленноста министерство дехкарийла хьй Назрановски маьхъеча завода болх таза а, цу арахецача калелей дикая товелга Iалашде я, белгалбаьна боарамал эшаш махк хьерши бехктокхаме оза я.

Заседани еш я, дувцача деша лакхъехьа къамаьл деш а хилар республика Лакхехьарча Совета торговлен общественни кхачани йолча комиссе председатель Л. П. Ясинкина.

КУЦ ДОАККХА ЦЕМЕНТ

Харьковски политехнически институтерча нана болча материалий химически технологе кафедра Iамаи болхлоша технически Iилмий кандидаташа Пивень Нелле, Жаров Евгене, кхычар профессора Водя Евгено кулгалца хьадагIаьлцай куц даккхара пенашта тIагIолла хьекхача материалах санна гIирсаш хьалчеа пайда зеаргболаш йола цемент. Магнезиальни цемента карда тайна хьадаьд доломиташ мецa я ухийтан.

Гучаьлаьнад, цIенеча кIира кхерах 80—90 процент кIайа долаш йола портландцемент Iеттор 0,35—0,50 процентах дукхагIа дела йиш цa хилар. Уж аьшка Iетторан доалача аIеиача кIира кхеран запасаш дуьен тIа кIезига хиларах цемент эшшача боарамe кIай хилийтара кийдола накъеш ца лехача баьнязбаь Iилмахой. Галогени соединених пайда эца, аьнн Iеттадарах хьалина кисталаш аIашагIзатта, кхыдараш ле баьнзаб. Цхьабакъьа портландцемент дьара технологеиа уж деррига вердадараш юкъедалъаро йиш хилийтай цементни порошока дIайа совъаякха. Марккая чIоагIбелча цемент баьхьераш дийнай, бебе боеш — кIаьнаш дийнал. Цул совгIа цу тайпара цемент дьара балхах чоадаие технологически процесс хиша ца Iеш, цуьго дукхa электрически йоаьален энерги дIадахийта езаш а дикнай.

Харьковски политехнически института наза болча материалий химически технологе кафедра болхлоша теркальная Iалам цукъ насое метте дукхь йола гIишлой индустрика кIезига мегаш болей доломиташ. Пlьъхача хана толпамаш дар, эксперименташ яр, гIишлой материалий промышленноста болхлошца вIахха цхьана гIулакхаш лелидар баьхьи долаш из дош толаме къоастадад. Хьакий фега санна, иштта хи чу я атта вIашагIа хоттаьуш йола кIай магнезиальни цемент. Дукха а кIийгIа йолча (85 процентага кхоачаш) нерхача цемента пайда ца портторча дакъе куц доакхача материалах санна. Цу тайпара, шерра торояш хьелладу тайп-тайпарча тIирсашта тIагIолла хоаа догаяаш дара.

Николай НЕСВИТЕНКО,
АПН корреспондент.

Харьков.

ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ ЯХЬ

Укх тIехьарча хана пайдане хуламаш хулаш дегIаенай социалистически яхь. Цуьна тешаладёш я керда хьахиина тхьайола формаш. Керттерчарех лархIа дезаш да социалистически яхь дегара денга шерагIа ярхаш материальни рузкъа хьадеча болхлоца цхьана инженерно - технически болхлоша дикаа дакъа лоацаш хилар. Инженерно-технически болхлошта юкъе шерагIа дIаяьржача формах цаI я коммунистически къахьегама тIехьара болам. ХIанз укх тIехьара хана коммунистически къахьегама яхье дакъа лоацаш геттара дукха инженерно - технически болхлой ба мехкадьттен газе йоаккхача управленешка.

Лакхе белгалъьяьраа совгIа социалистически яхь кхы формаш а я инженерно-технически болхлой. Масала, доккхагIдола декхараш тIаэцар, иштта хьажаршка, конкурсашка, творчески организацешка дакъа лацар, кхыдараш.

Инженерий техникийа социалистически яхье шерагIа дIаьржарех лархIа езаш я творчески планаш уттаяра кхоачашъяра форма. ХIьага керттерча специалисташа, технологаша, иштта службай, отделий, цехий кулгалхоша, мастераша, механикаша, вешта аьлча берригача инженерно-технически болхлоша производства технически хумаш бара дакъерча формах пайдане ярех лархIа еза хIара ший творчески план. Цу кхаьний дикадар фуд аьнча, из да инженерашa, техникашa шеше а новкъостанна цхьаьн къахьегама овсаре лакхьяра я продукцеа дIадоаре лоХдарца я ювзане Iилма-технически мероприятеш уттадар. Технически технологически кердадираш разработке а, уж производствана юкъейахьа, иштта рационализаторствани изобретательствени юкъе дакъа лаца тардонийт цу планаша.

ХIара инженерно - технически болхло ший творчески план йолаш хилар — из да шерадар, дикагIдар творчески лехьига.

Коммунистически къахьегама тIехьара болам, отделаша, цехаша, предприяташа яхе дакъа лацар, ший-ший творчески планаш уттаяр санна йола формаш лелараш совгIа кIарашн тIайна декхараш иштта кхоачашду хьажара форма я цхьа балха юкъейоаляьний инженерно-технически болхлоша. Шерра кулоацан болаш да социалистически декхараш. Болхлочун къахьегама аьархIам ба цa Iеш Iилма-технически кружокаш, дешера, общественни балха, бите ца доацаш дакъе а лоархIаш бу тIахача социалистически декхарашка.

Массане дакъа лоаца шерра дIаяржай Iилма-техничеcки прогрессаца ювзанна йола инженерно - технически болхлой социалистически яхь кердa формаш. Цул совгIа хьалхарча дакъе керда техникан дикагIайолча технологиен разработка яра хьеш лоац а еш, керда техника, дикагIайола технологи, рационализаторски предложенеш балха юкъехьаьъла, хIара балла моттиге къахьегам дикагIа вIаштIехьбоаккхаа, кхыдарда санна дола балхаш Iилманех техникан тIехьара карагIдаьнарий нарда тIа кхоачашдара тIаберзабаьб яхье баьнарий ина.

Ю. ВАЛАШОВА,
«Малгобекнефть» НГДУ къахьегама хакини отдела начальник.

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕРЧА МАШАРГА ВУГАШ ЙОЛА НИI

Пропуска картонни квадратик удл са арxиве кулга йоазонца яь белгало тIа а йолаш: «21 декабрь, Iуйре». Шу хьалхагIа Женеве гулбеннача цхьа эзара ах эзари журналистех цу Iуйрийна исторически событе тешаш хилар. Къаний Дворецерча, ворхI са бойча истола хьалхашка ший эггара хьалхара секундаш йовхаш яр Гаргарча Малхбоален деша керда гулъенна Женевски машара конференци.

ДагадоагIа сона дизазча сахьата хIана ялизар аьина ия хьа ца аллаш тIехьаьлиш. Цхьан цаIарах зале хьачубахка вIаштIехьа хетацар Iарбийн израильски делегатапа. Уж кIезиг-дукха хьебаларо дукха хIамаш дувнар Гаргарча Малхбоалера иой керд-кердача чоалдханеча гIулакхашца дикьлуш лаьттача ткъаь пхиъ шера котвышацо кишачуагIа шийна лоар лаьтаргдолча психологически хьалашка къамаьл дIадолалайта гIийртай Израиль. Иь кхетадеш массарра, Iарбий паччахьалкхенашта — агрессе эуллам хьарешта — метаиш дацар. Хийтта яь женевски зала нажа ниI, Гаргарча Малхбоалерча нийсхон машарга вугаш йола моллагIа кхы ниI а санна, дIакъайла яр.

Женевски машара конференце — дукх латт цун лоархIамегIара башхало а — Iарбаша духхьашха пайда ийцар цхьатарарча боарамe переговораш яра бокъонах. Цул кIезига хьалхагIа октябрьски тIема юкъера баьнинбар уж шоай цхьоагIо хо а луш, шоай эскарий кердача кхерамленах дог тийша а болаш, хIьата цар моастагIа «Израиль эзаергIовацаш» хиларах бийцача фаьлга гаргашта хьалхашка ексар, дунеи халкъашта юкъера тамашийна чIоагIа хийра ваьккхар.

ДоакьошкоI бокъонаш цхьатарра хургхилара дукххача хьале тешам лора иштта Советски Союзех ВIашагIкхийттача Штатийн сопредседательства а, Сийлахь-йоккха ца державa Гаргарча Малхбоалерча хьала в конференцe ший лелима а дикагIча оагIорахьара вIикки е кийча хиларо боарам боацаш лакхбора декабрь бутт бош Женеве вIашагIъеллича политически механизма мах. Кхохим кIаьдбаро Гаргарча Малхбоалерча машара тIехьа латтаракта башха-дика рождественски совгIат дера. Еррига проблемаш политически накъаца цхьана къоастаяра лостам лохача керда этап хьеелалора.

Юкъмоттигера кхо дош

Халадете в, шу хьалхагIа из торо хараре хилийтар. Ши да мара ца доакхаш конференцe бох саиейтар, Египтех Израиль вIашдухьаьла а атта бIу тIехьашка баккхара хьакъехьа барт вIаштIехьа ца боалаш хьийза тIема балха группа оалаш яр шийа тIехьа а йита. Цу тайпарча из данъа мера боацача, алааь тIема нацькъо меттахьа из йоалийташ дIахорча бетташка лоаттайр Гаргарча Малхбоалера политически уйла.

ТIехьагIо гуча мадаллара, оагIонаша хьаунттадьараш нийсса шоайла вIашдухьала дола бахьанаш дар. Шоай лаьттаех кхыметтел цхьа дакъа даьккха а мукъадаккхара цхьан сахьата а мело ца е гIертаж яр Iарбий паччайьалкхенаш Уж тешар Синае сапна, иштта Голанашка я бIу тIехьашка баккхар бокъонца а халданза а машар оттабарга бодача накъагIа боакха эгтара хьалхара гIа шера дархIа боагIаш бец якача соглашенеи пунктех. Цу тайпара машар хила йиш йий дIалийца деррига Iарбий лаьтташ Израила дизаа юха ца дерзадича? Гаргарча Малхбоалене дизаза хиинача тIемо бахьдир йиш ца хилар.

Кхы тайпа уйлаш аьхай тель-авивски стратегийи юкъарчан де эттарийи тьаьхъалашка. БIу тIехьашка баккхара хьакъехья шин оагIорахьяра еча сепаратни переговораш Iарбий столицашта юкъе хилхастар даккхерга, Iарбий мехкий цхьоагIо йохаярга догдоахаш хиниб уж. Бухсошача кхьача мийх лаьттая хIара чIегилгах тоъал боккха политически аьтту шоашта кхоачабар доара израильски хуьцарлошта. Цу дипломатически тайшача балхаца хьулаенна йоаллаш кхы цхьаькха цхьа план я хинай: Гаргарча Малхбоален дош къоастадара Советски Союз юстара кхосснга я цу тайпара Iарбий паччахьалкхений позицеш цIенхашттo мелъеага а.

Уж уйлаш шоай бух а тIехьа хьагучаецлар хано. Кхыча тайпара хургйиц аьна хеташ махиллара, эскараш тIехьашка дахаро лаьгIъязар кхохкабенначa Гаргарча Малхбоалехьарча кхуврчара йоахал. Тель-Авиво хадданза лелаеча провокацеша—Ливана граждански объектанта бомбаш еттаро, палестински лагерашта хедкаш тIа а ухаш, аккагIча тайпара доваш даро, дIалийнача сирийски лаьтташ тIа шоай мах бала хувшабаро — лотадаь низа доалаш йола мохха бешна вый Гаргарча Малхбоален районах юха а.

Гаргарча Малхбоалене машар хулга цIенача дог тIера доиш нел бараита тахан геттара шаьра гуш да: керда тIом ца хьоаш беса йиш йолиц. Нагахьа санна укх гаргагIарча хана вIашдухьалений керттера кхо дош къоаста ца дой. Белгала аьча: Израило дIалийца Iарбий лаьтташ хьа из хена, ший паччахьалкхе а йолаш дахара йола Палестинерча Iарбий халкъа законии бокъо чих ца йоакхе, доина юкъеззача хIара паччахьалкхена кхерамзе хилийтара корта а болаш тешам ца лой. Укх ткъаь пхиъ шера дипломатически горизонте гучаьлнаиц нийсхон машара ларда тIа дош къоастадара никъ лахар дукха уж еррига проблемаш къоастаюлургйола цхьаькха дунеи халкъашта юкъера форум. Гаргарча Малхбоален деша йолча Женевски машара конференцегара дIайиккхача.

Духхьал из бахьан долаш ший махулла Женеве цIаькха вIашагIкхетаргдола гIулакх де гIерт СССР дукхача Iарбий паччахьалкхенашца цхьана. Ший болх укх гаргарча хена, хIанз кхы из тIехьа доаначa дана, хIанз укх сахьата къамаьлаш дераш, йоккхий тоаш а йоацаш, дипломаташ болча хана. Гаргарча Малхбоалене событеш дегIеухнага Тель-Авиво лелаеча провокацеца чакхдоалаш ца хилча хIьата а. Лалла хьаувттaш я женевски форума шоллагIа этап гулъелга цапза даргдоазар хиина ца Iеш, де доагIар в долга хьахьоккхаш йола позитивни процессаш.

Тар ма лу сихагIа

Деш дола къамаьл эгтара аьлла Израиль машарра аьча Iарбашта юкъерча вIашдухьаленех пайда эдара йолча торонех яьккхача паччахьалкхенашта керте латтаргий Рабатски совещане итотий хьакъехьа да. Хийраньна ханнача Iарбий позицена юкъе чудийтта израильски загалаш Iоалийгад — эггара хьалхарча аргIанна палестински проблемах лаьца аьча. Израильски оккупаци тIеракхессача палестински лаьтташка къамаи Iаьдал оттадара Рабате еррига Iарбий паччахьалкхенаш раьза а йолаш мандат хьаийца Палестина Мукъаякккхара Организаци (ООП) дунеи халкъашта юкъерча сообществера шийна дакъа хьалана йоллезар шийца халкъа законии никал ше хилара тарра. Цун оал дукхьаьш ха йийкар ООН пенашта юкъе. Зем боахачун гIала цига дукхьаьшка хьалльцар нуп вакало.

Лакхъеннача ООН авторитето йоиш хулийт женевски къаний Двореце кIезагагIа оттадой а яхы цхьаькха а цхьа истол оттаде палестинцашта. Цу дакъе Советски Союза хетар коразоагIаргда эгтара тIехьагIа аьча советско-палестински комиконике тIара. Цига хьакхайкадаьд ООН цакадашка кхыча делегацей йолла бокъонаш а йолаш Женевски машара конференце дакъа лаца йиш хургйолаш дог тайпа хилар.

Палестинний гIулакх хьаллаар — Гаргарча Малхбоалене дукха Советски Союзо шерра чакхдоахача хьинарецa дипломатически гIулакхий цхьа дакъа мара дац. ДIаьадахча шера дипломатически хроникина юкъедаьнд тайп-тайпарча доале латта советско-Iарбий хьакашаш иттаза вIашагIкхетарш цар консультацеш ера, цхьабайъа дерзIар цаI а долаш: Гаргарча Малхбоалесера дош машаре къоастадара шикъ цхьа-в, дахара юкъара стратегически декхараш белгалделта. Москвацара массе оагIорахьяра буззамаш дегIадоалалелга агрессе юкъталча меттел Женеверча кхуара переговорашка а толам боаккхаргбола керттера хьал санна лоархI тахан Каире, Дамаске, Iарбий кхечa столицашка.

Цу гIулакха белгала исторически лоархIам болаш кургъа хьатIадоагIача шера январь бетта Египте, Сире, Ираке вахa лаьрхIача КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева визит. Цуьна дузаденеa тахан я тIехьа догдоах комментатораша сепаратни дипломате социда» латта Гаргарча Малхбоален дош дIахо къоастаде йиш хургхиларга. «Гаргарча Малхбоален проблема СССР юкъе а йоацаш хана йIохалла къостае гIертиага... дехад, — белгалдоаккх цу хьакъехьа «Рейнише пост» яхача малхбузенгерманcки газето. — Маларра аьча цхьаькха тайпа дош тахан Москва юкъе а йоацаш къоастадa вIаштIехьдоалe тамаш я».

Гаргарча Малхбоален йоккхача нийни ярен тIа дахача халкъий кхелаш юкъарчa лоацаш женевски конференце шоллагIа, хоадамбоаллаш яр хала в меташ йола, фаза йолаж варах а йоалургйолий-хьогI аьнна хетарах я тайпа я аьнна хет газета. Из ший тайпара мукIарал ва. «ЛертIа уйла йолаш болча политикаша тIа-тIа дикагIа кхетадеш я женевски форум укх гаргарча хена гIаьре хьагъехьа еша советски предложени. Укх тIехьарча хана из кхы тIа а» бакъдир Владивостоков Рамбуйя, Паччахьалкхенашта керте латтарацa шоазе а вIашагIкхийтача хана бухсошаш оттадаьча документаца тIахьеe «тар ма лу сихагIа» Женевски машара конференца болх юха дIабоалабера.

Кхы тайпа я Тель-Авива уйлаш. Моттигерча пропагандистаца шоай хур ду конференци Женевски Iам чура цхьа уйлаpе воатIагар хетийта а хьадд йоацача хана из тIехьанакхийта я тIевташ. ЛерхIар дика кхетадеш да: сабар а дoff, империализмана дукхаьара Iарбий цхьоагIо йохий, советско-Iарбий юкъмоттига юкъе цIаьхха шийла мух боалий хьожилга. ХIьата хIанз укх сахьата израильски доал дераш шоай да сагота гIулакхаш. Эскара тIерча сигала хьалбоалаш латта седжаа шарал-майор Ариэль Шарон кхайк палестински организацей кулгалхоштех деррагача дунен тIарча цар политически представительствашта иетта а кIалахий дIабаха а» аьхаш. ХIана я хьадагальцa хоаиза бола атомни бомба лестаю президента Эфраим Кацира. «Израила ядерни потенциалаца» Iарбий кхера а беш. ТIехье сий унзара йолаш гIулакх доацал-теш из, аьнна хийтад президентага пресс-конференце. «Дунега сахьудаденга оош». — хIаман бала боацаш хьалхайкадаьд Кацира.

Владимир СИМОНОВ,
АПН политически обозреватель.

Хьалхалатта опыт — массанена

БОАХАМА ДОАКЪОШ ДЕГIАКХУВЛАР

Дикка дегIадена растениеводстван хьайбаш боахамен доакъош долаш боккха боахам ба Ачхой-Мартановски районан «Лермонтовский» совхоз. Дукхача шерашка вIаштта пайда ца луш хаддаза зе деш хьадоьгIар совхоза хьайбаш леладелга. Хьайбашкара йоаккхе продукци кIезига яр, дикалга диллача пачхьалкхейга дIалуча боарамал лохагIа яр, продукци яккхарга дIадолар планагIа доагIачул дукхагIа дар. Оаллагара лупца дезаш дар гIулакх.

Боахама цхьаболча кулгалхочеи специалисташеи хьайбаш боахам интенсивно дегIаккхувлара цхьа никъ лоацар — дукхьал хьайбаш продуктивность лаккхъяр, дикача фух дола доахан лебадар санна йола лоархIамера фактор теркал ца еш. Йийнача фух долча доахангара шура дукхагIа яккха гIертащ дукха доакъар дIаухийтар къадоьлар кIеанга доллаше я. Цудухьа продукце единица яккхарга дIадолар лакха дар. Ца боагIаш дукха нах лелабора фермашка.

ТIеххьарча шерашка цу хаиналца чIоагIъенна лаьтта уйла хийпар боахамо. ИйслагIча пятилетке ца доархIамера боахома дакъа дегIадоаладара де дезараш белгалдир: тайп-тайпарча фух дола доахан юкъера дIа а доахаш шурийна дикагIдолча шинарашца деттача доахана Iулаш оIашагIдоххалга, осеменение бола боагIача боарам тIа боаккхалга. Уж деррига гIулакхаш леррагIа чакх а доахаш хьайбаш продуктивность лаккхъярIа шурен дукха доаккхалга а кийчлелга а алсамдаккхара тIадерзадир деррига ницаш, творчески уйле.

Хьайбаш боахаме деча балхах хьахулар цу сахьате гучадалац. Фукa доахан деба а даь царех хьйоала продукци соьвкккхара 4—5 шу эш. Ер пятилетка йолалуш дIадоладьча гIулакхех хьадаьппа беркат дIадаха шу чаккдоалаши къаьстта укх шерем гучадаьлар. Дика толам баьккхар зооветеринари служба болхлоша. Хьайбаш продукташ йоахилга а кийчьелга а алсамдаккхара тIехьа лоаттабаьча къовсамех хьахиннар гуш да.

Совхоза керттерча ветеринарнари доро Магомадов Iаддарахьмина зооветеринарни служба болх Iалхан ларда тIа оттабир. Цар хIара дийнахь беча балха юкъе кхувлар хьалха латтача практика карагIдувлараш.

1970—1971 шерашка совхоза фермашкара ветеринарно-санитарни гIулакхаш йоаг хьале тIа дар, къаьстта къовстам боацаш чоалхаден яр бруцеллезни ситуаци. Цу шерашка контрольни толкам бича совхоза хIара фермера цамогаш бола 20—30 етт хьакъоастабир. 1971 шера ерригача совхозе 300 гарга етт хьакъоастабир.

ЛийрхIача хажал цхьа шу хьалха диаза чаккдаькхад совхозе цамогаш дола хьайбаш дIадоахилга. Хьалхарча шиккаь шера ерригача отделенешкара дIакъоастадаь бруцеллиз дола доахан хиина Зеларга тIара ферма а укх шера кIенъенйай цу доахах. ХIанз совхозе цIендаь дIадаьккхад бруцеллезе кхылола дIа-хьа дувле лазараши.

Из баьхьан долаш кIезигагIа дов доахан. Масала 1970 шера 165 хьайба делар. ХIара шера кIезигагIа доаш укх шера дIабахача яхьайтта бетта 37 бежан мара денкадац.

Совхоза ерригача фермашка инфекционни лазараш долаш доаланн дар. Царца лелача могаш дарнпотв в дIа а дувлаш дIадаржар лазар. Из хьайбаш продуктивность лакхьяра чIогIа Iаткъаш дар.

Эггара хьалха из зулам дIадаккха дезар. Лоацача хана дулургдолаш хIама дацар из. Совхоза зооветеринари служба дукха кхаьрге дийзар фермашкара культура лакхъяра. Дукккхача шерашка дIа ца оаш кхо латтар фермашка. Шура далаю пхьегIаш цIена яцар.

Кхо шу хьалха совхоза ерригача фермашкара бруцеллез бахача инфекционни лазарех доала доахан хьагуча а даьха цхьан ферме дIагуланр. ХIаьта брак даь дIакъостаеьча хьайбашта метта дикача фух дола шинараш хьоттале дезар. Ши шу хьалха сименталски фух дола ялх бIаь шинар доаладир ййца. Уналхьенех могаш дола шинараш лоралe дезаш дар. Гаьина лоашапшкарча ферме дIа а дигa леладир уж кIалхарча доахад дIа ца кхетийташ. Иштта карантине шинарaш дIа ца оттадарах Урус-Мартановски райопа «Горец» совхоза соакха ййна доаладаь дикача фух дола ши бIаь шинар кIал лезар даращца дIатохарах цамогаш хилийтар. Из де йиш йолаш дацар.

Сoакха совхоза хьайбаш леладераша ххьметтех шоаш хьалхедир продуктивность лакхагIа йолча доахах 300 шинар. Деттача доахана Iулашта юкъера эсалагIа дараш дукха дIадоана царна метта дика шинараш дIаоттадаьчул тIехьагIа вай республика боахамашка дикача фух дола шинараш доаха а вIаштIехьадаьар дар.

Из гIулакх бахьан долаш дикка лакхъелар совхоза фермашка йоаккха шура. Шерагера шерага дукхагIа хул хIара кхоабача Iаттагара йоаккха шура. Аьлча кхоачам ба дIадахача шера йыкхачунца кийсйнча хIинзле хIара Iеттагара укх шера 36 килограмм дукхагIа яьккхалга. Пятилетка къоастамбеча шера пачхьалкхенга шура йохкара план кхоачашъе гарга ба совхоза хьайбаш леладераш.

Цу шифраш тешал ду хьайбаш лебаларца цхьана уж дикача фух хилийтара совхоза зооветеринарни служба болхлоша, хьайбаш леладераша ниййса никъ лаьца хилара.

ХIаьта цу дерригача дикача гIулакхел хьм кIезигагIа лоархIам болаш дац фермашкa хьежабу кулгалхой, специалисташ шоай гIулакх дика довзаш, профессиональни говзал лакха йолаш хилар. Хьайбаш боахаме дукккхача шерашка болх баь йоккха опыт йолаш ба фермашка болх бераш. Инфекционни лазарашца къовсам лоаттабеш карантиини ветеринарни мероприятеш цIенхаштта кхоачашъеш дукха болх баьб цолагIча отделене ветеринарни фельдшераш Музаев Ахьмада, цхьоалагIча отделене Хачукаев Сайде.

Совхозе дукхагIа йола хьайбаш продукци цу отделенешка йоакха. Керттерча даькъе цига лелабу племенной болх. Искусственни осеменение пункташ Iанга дика кийчъяьй. КхоалагIча отделене хIара кхоабача Iатта тIехьара цхьацца Iаса хьахинпад. ЦаI етт Iаьхара ца бисийтара тIехьа лоаттабеча къовсаме осеменатора Джабраилов Махьмада дика ха йоал.

Боккха теркам тIабохийт специалисташа 27 бутт бузача шинара дозал 350 килограмм йолаш хилийтара. ХIана аьлча, иштта Iатта тIехьа хьахинна Iеса ниа болаш, диспепсия ца гулаш, кхыдолча лазарашта а дукхал отталуш хул.

Деттача доахана Iула ремонт е дика Iаьсий хьалхедар фермашка эггара халагIа йола участок я. Дукха Iупал эш царна уж ондадаьна дIадоладалалца. Совхоза цу участкана боккха теркам тIабохийт.

Цу халача балха тIа дика хьоккамаш доахаш къахьегараш дукха ба укказа. Дукхача хана деиз Iаьсий леладеш, дийнахьен буса шерна планал соагIа дулх тIаккхетийташ, тIеххьарча 4—5 шера цаI дIа ца къастийташ хьйоагIа КоатIарЮртарча фермера Арсанова Арубиха. Иштта дикка хьоккамаш гойт № 3 йолча отделенерча Iаьсий леладеча Индербаева Бекиста, Батышева Хажана, кхыбараша.

Укх шера фермашка хьоккамаш доккий да. Къоначча хьайбашта дулх дукхагIа тIакхет, шура дукхагIа йоакх. Укх шера хаакъе боахама планагIа пачхьалкхенга 270 тони йохка езача 275 тони дулх дехкад совхозо. ХIаьта иштта тIеххоачашъяьй шура йохкилта: цхьайтта бетта планал соагIа 75 тони ехкий.

Къаьстта доккхий толамаш даьхад пятилетка дильагIча, къоастамбеча шера Хатуев Махьмада кулгалдеча № 1 йолча ферма коллективо.

Совхозе дукха бе шера тIаййна социалистически дехкараш тIеIкхоачашдаь 1975 шера чотах къахьега хьайбаш леладераш. Шоаш леладеча доахана продуктивность хIара шера лакхъеш хьабоагIа доаркаш Арсиева Малика, Раисова Люба, Шибаева Зуле, Эсиева Нура, кхыбараш. Пхе шера план укх шера кхоачашъяьй Майрбекова Асияв, кхы дукккхабараша.

Совхоза хьайбаш леладераша деррига ницаш оарцагIадьхад чусоцальча хьайбашка шура да эшайтара. Организационни хе чаккхьыйай, хIинз Iоя ресцордке тIа даьхад доахан. ДукхагIдола доахе дахка дездена лекъа дале а лерттIа Iулал деш, рационагIа мадоаттIаре кхоабаш шуро дукхагIа йоахх. ХIанз йоаккха шура декабрь болалуш хиинача 780 килограмм дукхагIа я.

Iаи дика кийчо яьй совхоза хьайбаш леладераша. Помещенешта ремонт яьй. Кхоачамхилая гIожен мошен доакъар белацдаьа. Чангара дIа мел яккха доакъар хьайбаша Iадранкхаргдолча хьатIа а зоа бенхтоккамерча сагага дIа а дениа лорадеш да.

КарагIдувлача гIулакхех бIу бениача совхоза хьайбаш леладераша дIахо тIатеIIа къахьег хьайбаш продуктивность лакхъяра тIехьа шоаш хьалаьла никъ дIа ца лецаш. ХIара бIаь Iатта тIехьа лоархIаш шера-шера дикача фух 25 шинар кхедерга совхозе.

Хьайбаш продуктивность лакхъяра племенной болх товбелга совхоза берригача хьайбаш леладерий лоархIамера гIулакх да. Цо торо хулийтаргья хьайбаш боахам интенсивно дегIабоалабе.

Т. АРЧАКОВ.

Бетта хьа доаркай ... дездела традици а хиина дIаэттад Грозненска районa «Грозненский шурий» совхозе. Хьайбаш леладераша шоай балха итогаш ю, кхоачамбоацараш гучадоах, хьалха латтарий цIераш йовх. Массане хьинаре дакъа лоацаш дIадахьар укх денношка цу боахаме доярка Дя. Совхоза хьайбаш боахамерча хьалех дийцар керттерча зоотехника А. М. Емельянова. Шура яккхарех, из пачхьалкхенга йохкарех шера план цхьа бутт хьалха кхоачашъяьлта дIахайтар цо гулбенарашка. ХIаьта дулх дохкара хаинга боахама план ах бутт хьалха кхоачашъяьй.

ДIабахача пхьайтта бетта совхоза 112 доярка тIеххоачашъяьй шура яккхара шерa задании. ХIаьта йиъ доаркаx хIаране Давлетгериева ...мата, Чахаева Тамаре, Шамиева Залпа, Аксева ПаьтIамата хIара кхоабача Iаттагара кхоэзар килограмм соагIа ... яьккхай.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЬ IЕ ЙИШ ЯЦ

КарагIдувлача дикача вIашкхаца дог гIоздоах.

Цхьабакъда, цувах салоIам баь Iе йиш яц. хIана аьлча гIулакх харц дала тарлу. Иштта хила а хилар. Хьайбаш леладераша балха темпаш лагIйир, шоашта дагадаьлар кхоачашдача.

Фу бахьан да?

Бригадай кулгалхоша боагIа теркам тIабахийтавзар доахан кхабария деттаран. Иилача хана ца детташ доахан тIеIьдоаш моттигаш нийслу.

Из бахьан доаш доахана шура, маша хьоенал дьыгIыо. Каст-каста барда хьа ца бахьаш нийслу. Цхьаболча доаркаша кхом ца беш дIаухийт доакъар. ДоагIача тайпара Iунал дая шоай групперча хьайбашта доаркаша П. Алибековас, Б. Катгериановас.

Совхозе ерригача фермашка хIама яц аьнна доахан детта механизмаш болх беш яц.

Е. М. Емельянова белгалдаьккхар цхьаболча бригадираша хIара группецарча доахана шурий хьоаналга хьожаш ца хилар. Контрольни дойкаш яц. Из чIоагIа Iаткъ шура дукхагIа яккхара, цул хьоанала, цхьаболча доаркай алапена.

ШоллагIча отделене зоотехника Закраилов Нурде дийцар фермашка лоалургдоаца хьалаш этта хиларах. Хан-ханнахьа хьатIаоаш доакъар. Довзаш дийттачул тIехьагIа дIаяхьа транспорт йоацаш дукха хá йоаккхаш базаита юке доаттаю шура.

Цьаннех а озабелам боацаш дар Майское МТФ бригадира Д. Умалатова, «Калаусерча» МТФ Iаьсий леладеча К. С. Посталаки дая къамалаш. Цар йоагIа, а йоагIаш дIенхаштта критика йир созоэрабкоопа кулгалхошта (председатель Н. И. Зиигинова). Цу шоа ферме бакача хьайбаш леладераштa хан-ханкахьа дIакхачийтаи кхачам продукташ, хIаьта ниакъ-м кIирa цкъа мара кхьен.

Победенски юрта Совета председателa У. Магомадова рьаьа йоацаш къамаьл дир кхоаллагIча отделене доярка Ажидова Марина. Цуп нйс бер школе ахаш. Совхозе центральни усадьбе гаьна я, хIаьта Горагорске кхача районера да, ахаш, дIахаш цун бераш.

Дукха дийцар хьайбаш леладераша. Гуш дар вахара хьалех а производствах а дола дешай царна дагадоахилга. Уж дешаш бе-башка доапараш бозар. ХIаране хьаь тодар дIадехар.

Юкхера а совхоза партийни секретара хьайбаш леладераште хьалхашка дехкараш оттадир гучадаьха кхоачамбоацараш лоошача хана дIа а доахаш пятилетка дильагIа, къоастамбу шу толамца чаккдаккхара.

Цхьайтта бетта социалистически яхье котало яьккхача шоллагIча отделенена (управляющи В. Дацаев) карара кара тела совхоза ЦIе байракх елар.

Р. ЛЕОНОВ.

КЪАХЬЕГАМЦА ДА САГА ИРАЗ

Iубре Лоамах ... лайт доао малх. ХIанз а воархI сахьат мара даьнадац. Цхьабакъда, Грозненски «Ил... » фабрика цхьоалагIча ателье йолчахьа сихбенна хьаухаш ба барзкъаш тегараш. Шоаш балха хьалха боагIа аьнна хеташ бола уж ценбоаг кIала шоашта ателье заведующи Дошукаев Муса Хусейнович бIаргaвайча. Бийса йоаккхаш-м хиннавац хьо, Муса Хусейнович, яхаш бегаш бу цунца тIхьабараша.

Массаза а хенах дукха хьалха балха хьавоагIаш вамал я Мусай. Болх дIаболабалехьа массехк минута чубийхар заведующе барзкъаш доахараш.

— Вайга лоацача хана кхоачашде дезаш заказ кхаьчад — аьлар цо.

Иштта лоацца хьамаьл дий хиича, барзкъаш доахарша, дикагIболча мастераша яхачунгa ладувгI, царна эшаш дола товараш Iалашара сирцатIноал Дешукаев, балха тIа ловкьарде е тарлуш дола кхоачамбоацар сиха дIадоаккх.

Къахьегамех производственни дисциплина телхаеш болчарца машар бац цун. Ер хийрагIа, ер гаргагIа ва аьнна доабеш хIаранегара доагIар хьадех, балха тIа гIалат ваьнар е заказчикашца оаш вар бе боаттIаш бола бехк а беш бехктоцхье оа. Нагахьа санна шийгара гIо-довкъостал эшаш моттиг нийсъелча барзкъаш ... гача мастера а барзкъаш доахачунца лаала дIаятте яшаш дола довкъостал ду. Цудухьа ательерча берригаш ... чIоагIа везаш вар сийдеши ва Муса Хусейнович.

Кулгалхо хинна ва Iеш коллектива вхетам ... а ше хала везалга дика хетаду Дошукаев Мусас. Цудухьа дукха хетама болх бу. Цо дуаl мехка хьалхалаттача коллективех, цар дикагIйолча къахьегама методех. Миччa хана а хьо ателье нийсвелча нагахь нийслац из ший кабинете Iеш. ДукхагIйола ха йоакхх болхлошта, заказчикашта юкъе. Иштта коллектива къахьегам хетамца вIаштIехьбаккхар бахьан долаш «Илдошина» фабрика ательешта юкъе хьалха латтачарех я цо кулгалду коллектив. Цхьаккха бутт дIабахийташ хIамаш тегараша пачхьалкхен плани тIайица социалистически дехкараши тIеххоачиш ца деш. Цудухьа дукхагIйолча хана цуга хул фабрика карара кара тела ЦIе байракх. Товарии продукци арахецарен из маьхала яккхарен шера план укх бетта хьалхарча денношка кхоачашъяьй. Шу чакхаалаллехьа пятилетка тIеххьарча шера чотах ателье тегаргда 2000 соагIа барзкъа.

Нахана товш, Iимерза, безаме хиларах, тIабилла болх массала цIенен биззан кхоачашбеш хиларах Грозне дукхьашка къахьегаш хиннача № 21 йолча коллективе чIоагIа сийдаьлар къоанча специалиста. Цудухьа эггара дикагIволча производственни Ростоверча дешара производственни комбинате ший квалификаце лакхъе вахийтар. Шийх кулгалхоф бенна тешам боабинар Муса Хусейновича. ТIехдика дешаш чаккхьхар курсаш. Цудухьа комбината Сийлен книжка тIа йихьай цун цIи. Со тIехдика дешаш курсаш яхьа ваьнна, сона дикагIа бола болх ба аланзар Мусас, хьметтел шийга кулгалхолла гIоргвий хьо аьлча а ва аьлар. Барзкъаш доахар-универсал волаш юха а ший болх дIаболабу цо. Цхьабакъда цуна къахьегам дика вIаштIехьбаккха хоаш хилар, цох башха дика кулгалхо хургхилар ца зувш дитанзар фабрика кулгалхоша, партийна, профсоюзни организацеша. Цудухьа цар из хьожавир ателье заведующелла.

Массехк ди даьнлар «Мусас ателье болхлой зувш, хьаина фу дулургдо хьожаш, цига болх беш болчар къахьегама нийсъ боваш. Цул тIехьагIа боагI-боагIача дIанийсбир специалисташ, къахьегамен производственни дисциплина телхаераш нийсъ бийхар. Шийна дийнахьара норма кхоачаш цa еш цхьаккха хила йиш йоацалга дIахайтар. Цу даькъе хьоакхам а телаш коллектив дIахьалхашкахьа яхийта эзараш коммунисташи комсомольцаши хилар белгалдаьккхар. Иштта болх дIаболабарах массехк бутт балалехьа социалистически яхье хьалхалаттача коллективашта юкъеяхер № 4 йолча ателье коллектив. Цул тIехьагIа иштта хьожаваь вахийта тоабир даим тIеxьаюсаш хиннача № 3 йолча ателье коллектива болх а. Иштта къахьегаш белгалваьнна вола Муса 1965 шера хьамсарча парте мугIарашка дIаваи. Из шу цунна ший вахаре эггара бочагIа хета шу а да.

Цу сийдолча цIеро дукха дIадехилга дика кхетадора Дошукаев Мусас. Цудухьа общественни балха тIа хьинаре дакъа дика ваьлар. Массехк шера хиннав Муса фабрика партийни организаце секретарь, секретара заместитель, Ленински райсовета депутат волаш. Уж дехкараш а даим дизза кхоачаштеш хиларах дукхаза белгалваьхав.

КарагIдаьннaчох кхоачамбаь Iеш оамал яц Дошукаев Мусай. Дика кхетаду баккъола кулгалхо предприяте экономика дика йовзаш хила везалга. Цудухьа Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете экономически факультете заочно дешa вахав из.

ХIаьта дукхача шерашка хьинаре къахьегаш Мусас даьхачa толамий лакха мах баьб. Ленински юбилейни медаль, ткъаьх Сийлен грамота енвай цунна. ХIаьта тайниа ахчан премеш, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш яьха баркалаш Iалаьмате дукха да. Иштта къахьегарах яьнна цун сийле я.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: цхьоалагIча ателье заведующи М. Дошукаев.

И. Плиева сурт.

Кердачох пайда эцаш

Карабулакски буруш тохара балхий управлене эггара дикагIа лоархIачарех я Буниев Валентин Варламович керте латта коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю бригада. Дукха башха-дика гIулакхаш карагIдийнад цуна. Цудухьа «Грознефть» объединене дикагIйола бурувдетта бригада яха сийлен цIи енай. Цул сий даим лакха лоаттадеш хьабоагIа бригада.

Укх шера Зимнякулара № 82 йола скважина йоаккхача проектая тоха лаьрнIа хиина 4300 метр шоль бетте а техи даьлкхар. Цхьабакъда, хьи а кIоаргагIа йола моттигаш малагIа перспективаш йолаш я хара 5131 метрга кхачалца буруш техар. ХIанз толлаш я из скважина.

Уж толамаш хаха вIаштIехьдаьнна бурувдеттаранна хьнар кхо ца деш къахьегарах, керда техникеи дикагIйола технологи производстваш юкъехьахьарах. АН, АВ яха бурильни осташ производствана юкъедахьара йолча Ерригсоюзни межотраслеви конкурсе хьинаре дакъа лоацаш ба Карабулакски буруш тохара балхий управлене бурувдеттараш, уж осташ дувен дикагIйолча стилдарташа юкъедахад.

Карабулакски буруш тохара управлене дукхьашха тIехкIоарга буруш тохача пайда эца болабир № 82 йолча буровой алмазни остех. Из сана долча цхьан остага дIадолар 2865 сом дале а, лоацкача хана юхаметтаоттаду цунга дIадахар. Царех биса пайда эцарах № 82 йола скважина йоаккхача 4676 метргара 5131 метрга кхачалца буруш 20 процент сихагIа техар, вешта аьлча, 42 ди бийсен хана хьалха теха даьлар. Хаиал хьалха буруш теха бригада аларах кхуна 7 эзар соагIа сом преми еннай. Иштта къахьегама сесарле дакхъара кхыйола дукха мероприятеш а чакхьаьхай цига. Буруш тохача пайда ийбир хьа берд бохен бурильни остех, славутич яхача тIехчIоагIа материалах хьадаьча остех. Алмазни осташка буруш тохара ерригача Карабулакски буруш тохара балхий управлене коллективаль 1974 шера отташ хиина пачхьалкхен план дукхьал № 82 йолча буровой коллективо ше тIеххоачашъяьй. Скважина чIоагIъеча хана хийдолча турбашта метта пайда ийбир обсадни сварни турбех.

Бригаде хьа дезал санна барттайна къахьегаш ерсий, украинцаш, эрмалой, нохчий, гIалгIай, хIирий, кхыча къамех бола нах ба. Башха-дика толамаш дахарна царна юкъе а белгалбаьлар бурувдеттараш Джабраилов Сайпудин, Татаров Урусхан, Бадриев Руслан, бурувдеттарий гIоьнча Шмаковниц Сергей, Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаю Слинченко Николай, Мол Казбек, «Знак Почета» орден лелаю Тоцаев Мажит, лаборанткаш Протасова Александра, Окроева Ирина, кхыбараш.

А. БАКАЛЮК.

АЭРОФЛОТ — ПАССАЖИРИЙ ЙОАКХО ЕШ

Шерагара шу массаза дола шерлуш боагIа Аэрофлота фирарча линей сеть. Трассашка арахьа керда лайнераш, тоалуш латт пассажирашта дола дола гIулакх, вай замен техникаь кийчъеш латт мехка аэропорташ. Аэропортий болхлошта пIанкха йиллаш: «Сулла, комфорт, кхерамазалI» яха шоай девиз.

Пассажирашна рейсе шоаш арабоалале, фенарча ... экипажаш лаьтта сапна фе а массе оагIоралььерча кийчаккхьоа. Самолет фе ... иагтахь нийсдале ... хьалаш тарду лаьтта. Цу гIулакха хьаь боля беш а лоархIа йола классаши тренажераши.

Летчикий лоархIа бола ... гIулакха ... болча дукххача маьхерча материальни кхоачамех тоьлa средстве дIаех. Цхьабакъда пассажирий йиза йола кхерцахе Iалаштъяра дукха вай ... хьалхахо даьду ца ...

Шереметьевски аэропорта гаьнa йоацаш йолча Хлебниковски водохранилище болх бен а СССР гражданскии авиаце Министерства «ТалгIе» яха тIара тренажер. Самолет хи тIа Iо ца хоайича ца ... оттача хьалашка мах зуламах кIалхарбаьхара балхаш ... малу укхаза летчи ...

СУРТА ТIА: мах зуламах кIалхарбоккхача плота тIа болар.

В. ЗУФАРОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БIАЬСТАНГА ДИКА КИЙЧЛУ

Кхашкара балхаш дIадоладара эша ерриге техника хьинахьа тоаяь яккхара вай республикера берригa механизатораш тIахьсахаш шелковчанаша даь кхайкарал къоабалдаь хьал а лаьца бIаьстанга дика кийчлуш ба «Надтеречный» винсовхоза механически мастерске къахьегараш.

Тоае еза ерригa трактор 32 я. Укх шера йиъалагIча квартала планагIа 20 трактор йолча, хIанзале а 22 трактор тоаьй мастерске болхлоша. Шоай торонашка а хьежа цар доаш денпад тоае мел езаш йола трактор 1975 шера 26 январи кончей бешамашка балхаш ду ерригa техника 1 февраля тIакхоачаш кийча хилийта.

Дехкараш аттачарех доацалта кхета а деш, совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша чIоагIдаьд техника сихагIен дикен тоаьь яккхара яьржача социалистически яхье хьалхие леладераштa карара кара лу цIе вымпелани ахчан премеш лулга.

Техникаьa ремонт е болабелa дениз шоай дийнахьара нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш къахьегаш ба механически мастерскера болхлой: медникаккумуляторщик Ш. Тиоуев, токарь А. Дашиев, вулканизаторщик А. Юсупов.

Совхоза механизаторашна бIубенна ба шоаш аьнача деношка готаш хIайолаяра эза массайола техника кийча хургхиларах.

А. САЛМАНОВ.

ФУ ЛУРГДА КIА ДIАДИЙНАЧА КХАЙВО?

1974 шера Украина къахьегамхоша керда котало яьккхар республика кхашка: пачхьалкхенга миллиард пут ялат даккад. Из котало яккхара дукха хIама ийшар: ялат хьедерий гоазад, лакха механизаци, тIехдика агротехника, кхачайкхилад удобренеш. ХIаьта цул соагIа, селекционерашта дукха хIама карагIдаьннадецаре украински миллиард хьа ца хала а мегар.

КIина керда ча сорта лоархIам боккха хилар къаьста тешал ду озабезам ца беча статистико. 1940 шера гектара тIара 13,1 центнер эцаш кIа чуйицар Украинас. Цул тIехьагIа 10 шу даьлча Одесская-12, Эритроспермум-15-ея Лютесценс-17-ея яха керда сорташ карадерзадаро торо елар гектара тIара юкъера чуэцача ялата хьувкъам 17,1 центнерга кхачалца лакхбе. ХIаьта цул тIехьагIа карадерзадьча Белоцерковская-198, Мироновская-264 яхача сорташа 23,1 центнерга кхачалца лакхбир из. 1974 шера, гурахьа кIа дIадуаш долча кхашка Безостая-1, Мироновская-808, Кавказ, Мироновская-юбилейная Ильичевская яха чIоагIа хьувкъаш доза кIина сорташ дIадийча, юкътара тIара хьувкъам 31,9 центнерга кхачалца лакхбелар. Из ерригача республике гIолла карагIдаьнна хIама ца дий! ХIаьта хIара гектара тIара 60 а соагIа а центнер кIа чуйица колхозаш а совхозаш а я тхо долча.

Юртбоахама культурий хьувкъам лакхбу керда сорташ хьахолар — Iалаьмате хала, дукха къахьега дезаш. кIоарга эшанеш хилара кхьча досуамех къахьегача Iилмахошца цхьана тохкамаш деш тIагIертта селекционераша къахьегари хIадехаш гIулакх да.

Халахете а сага ваша йола дикал яьхь бахьоагIаш хилийташ Iаламо, дукхача къаьст-къаьста долча тайпанка хIайоаржаю ко из. Цудухьа хIара бахьоагIа тIара кIезигкIезига гулдеш хьагуале деза мах бодашагIа мел дар: бургага боккхал, йокъахь, шелала, тайп-тайпарча лазараштa дукхала оттар, дукхача, деношка йоачан лаьттача а Iо ца доккар, ишьх дика хулийташ дола хIама — из дерригa цхьан сортана хьалIашагIтоха деза цар. ТIехь-тIехьагIа, дукхача халонашка къовсам лоаттабе, ка ца аьлча тIехьашка а ца ... шоаш ... дагадаьлла сорт. Цу балха атташ шераш дIадохьийт.

Российски Федераце, Украине, кхыча союзни республикашка кIина керда сорташ яалоллаш болх бу Iилмахой дукхача коллективашa. Царна карагIдаьнинарий дика мах бу вай мехка гаьнна арахьа а.

ДIахо йолча хана а гурахьа дувча кIина керда ча сорташа хьувкъам кхы а лакхбергхилар та дог доах оаха. Тахан а тIехь кIезига даш из тайна сорташ. Шоаза Социалистически Къахьегама Турпал волча академика Лукьяненкос хьакхелла ча Безостая-1, Кавказ, Аврора, тха институте хьакхеллача Мироновская-808, Юбилейная, Ильичевка; Одессерча Ерригсоюзни селекционно-генетически институто хьаккхелла ча Одесская-51, «Прибой» яхача кIина сорташа торо лу хIара шера дукхагIа ялат чуэца.

ДIахо йодача хана а оцаргаьш из процесс. Оаха, селекционераша мазанна ялат алсамдоаккхаргдола наьькъаш дех. Тоаьа хана да уж. Цхьа факт хьийкача а кхоачам ба. Ялат дика хьувкъар, алкха цукга шийга даллача, доккха беркат да ... Масcе хана санна, ялат чIоагIа хьийкъача, цунарча белока дукхал кIезиглу. КIина дикал лох а ца йолийташ, хьувкъам лакхбу керда сорт даьккхоллар — из я Iилмахоша кхоачашъе гIерта проблема.

Вай мехка 20 миллион гаргга гектар лаьтта дIалоеш кIина кхаша. Цу кхай тIа цахулаа чIоагIагIа ялат фу дича хьувкъаргдар яхаш, зем боаккхаш ба ялат кхедераш. Оаха селекционераша, из чаккдаккхара ноиктоастал ду царна.

Дукха ха йоаннаш дика хьувкъам листача, доккхийчея лакхачел кIина каиаицa тарлора. ХIанз тхо кхебе гIерта хьувкъам дикхача кIина канапица хила йиш яц. Дизача, дезача канаша хьыгаш лаьтта Iоматаре дохийт, цул тIехьагIа чIоагIа мух хьеккача, е йоазчаи хиилча, лаьтта Iодуж уж, хIаьта цул тIехьагIа хьувкъамга дог доахилга яц.

Лоапа, чIоагIа хьыгаш дола керда сорташ хьухоала гIерташ болх бу хIанз селекционераша. Иштта хьаккхелла ча Кавказ, Аврора, Безостая яха сорташа, мироновски яха тIеххьара кIина сорташ. Лоаца хьыт дола кIа дукхала лоаттаду хьаметтел дуьа а. Цар чIоагIа лоаттабу беза фаьгех хьалбиза ка. Тха керда ча сортах бола из ца хоадуш боккхагIа хиниаб, Масала, тха институте хьакхелла Мироновская-808 яхача сортах долча, массехк шу хьалха вай мехка ворхI миллион соагIа гектара тIа дIадийна хиттача хIинз дана чу 52 фийг хулар. ХIаьта, тоххамаш зара хIинз оаца дIадеинача доаца хьыт долча кIина кана чу 110 дIакхоачаш фийг хул.

Цхьаькха цхьа хIама да вай мехка кIа дIадувча хана хьасап де дезаш. Шелала духьала отта цун ниа дIаккачарал да къамкьа. Оаха боаллачара Iаь 19,5 градусага кхаччаца шелал ла могаш да тха Мироновская-808 яхача сортах дола кIа. Цхьабакъда, температура хьи а Iовохъелча ялат дов. ХIаьта тхо долча, Украине лоа доацаш Iа деча дукха шийлагIа а хул (лаьттанцара температура я из юмпар). Из бахьан бIаьста ялача цхьаккха хIама хьатIадаьнна дииа цхай тIа. Гурахьа дийна кIа вIадда ца дойтара, кратически температура—22—26 градусага кхачалца шелал ловргйолча кIина сорт хьакхолла деза.

Дувен культурай ассортиментацара исходни материалах вIулаш дувзаш пайда эцачаи селекце йоагI-йоагIа методаш балха юкъейлхьачеи чIоагIача шелала духьалъоттар, хьувкъам лаккбар, кхыйола лоархIаме свойстваш цхьан сорте хьалIашагIа тоха йиш хиларах тешал деш йола дажнеш карахкьачай хIанзале Iалмана.

Из декхар кхоачашдара селекционераша бизза пайда эц хIинз йолаш йолча шелала дукхагIа дукхьаш лоатталуча сортий дувеи коллекцешта гаьбрилзаши арахо бIаьстен формаш Iаьга ядара методах. Цу наьькъаца хIанзале дьахиинай шелала чIоагIагIа духьада латташ йола дика пайда лу формаш, царех ший аргIанна пайда эцаргба керда сорташ хьакхоллача.

ХIаьта из цхьан хана хургдолаш мара яц. ТIаккха хIанз Iа шийла дарах хIара шера дIадийна ялат дов. Из бахьан ялат е юха де дезаш худ, е из лаьтIа ца дааьнача моттигашка доакъара лаьрхIа культураш дIае ваш хул. Цудухьа чIоагIа эшаш из гурахьа дувш долчу ялата бар санна хьувкъам лакха хургболча бIаьсти дувча кIина сорт. Ленина ордей лелаеча тха Мироновски селекцеи кIина фу леладарех Iилман-тохкама институте укх тIеххьарча шерашка Мироновская-808 яхача сорта нийсса дола бIаьсти дувча кIина сорт хьакхеллах. Ши шера тохкамаш дича гучадаьннад гектара тIара 48—50 центнер луш из хилар.

Цул а совнагIа, Безостая-1, Ранняя-12 яхача гурахьа дувча кIина сортех массехк тайпа дика хьувкъаш долча бIаьсти дувча кIина сорташ хьакхелла. 1974 шера производственни тохкамаш дечa хана лаьтта Iо ца доаара, грибкони лазараш ца кхетара чIоагIа хилар хьахьеккар цо, хIаьта гурахьа дувча хIина сорта нийсса хьийкъа а дьийкъар из.

ХIанз из Мироновская-808 яхача сорта хьатIале йиш йолаш да бIаьсти дуй цун «двойник». Ялат кхачарга а дикалга а диллача вIаш тара да уж. Эггара тIехьа керттердар вIадийна ялат дов.

Таханарча бустамарка диллача — котало я из. Цхьабакъда оаха уйла ю кхоана дoагIардолча дех. Мироновка яхача юрта йистте уллача оаха тохкамаш деча кхашкен кIина селекцеш ера мехка дукхача тохкамаш деча кхашен гурахьа дувча ялатий квадратикаш. Дукха а уж квадратикаш Мoнача хаьгаитa юкъе дукха да каста керда сорт хьакулийтаргдараш. Тайп-тайпарча кьакъшица хьакхайна уж Iилмахоша. Оаха масала, пайда эц дикагIа долча гибридни свойстваштa гурахьа дувча кIинa сортана шоллагIа скрещиваниш яр оалаш долчох.

Юкъерча Азе, Пржевальский сорташ толхача станце укх тIеххьарча шерашка лакха хьувкъам баккхийтар тха мироновски сорташа: Мироновская-юбилейная яхачо гектара тIа 102,4 центнерга кхаччалца, хIаьта Ильичевская яхачо — 105,2 центнерга кхаччалца. Из тайпа хьувкъам хий дехкача участкаш тIара чубера. Цхьабакъда вай дукхагIа дола гурахьа дуа кIа хий ца дехкача лаьтта дIадув. Укх гаргарча 5—6 шера, тоьал удобренеш техачеи агротехника дика йолчеи кхашка дIадийча, хьаметтел хий ца диллача а, гектара тIара 100 центнер дургйолча кIина сорташ хьакхоила гургда, аьна хет сона.

Василий РЕМЕСЛО,
ВАСХНИЛ-а академик, Ленински преме лауреат.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ШАЬРАЧА АРА УЛЛА СТОЛИЦА

(30-чу ДЕКАБРЕ 27 ШУ ДУЗ РУМЫНИ РЕСПУБЛИКА ЯЬЯНА ХЬАКХАЙКАЯЬ)

Бухареста къилбаседехьарча дакъа тlа Херестрэу ялара паркан из дlа лелаеча хозача lамни юке, дистича гlаьнаьна хьулаяь дитт лоза особняк. Хьалха яккан королевски дворец хиннарг из. 27 шу хьалха Румыне короле Михаиле ше паччахьан дитарах кулг яздар ду чу. Из де дезача эттар из, монархи дlаяккхар дlадийхачу халкъо иза барах. 1947 шера 30-гlа декабре Халкъа Республика я вьина хьаккхайкхийр Румыни. Монархически строй дlаяьккхачул тlехьа гlа социалистически общество кхоллар шина хилар румынски халкъа. Мехха вахаре керда зама хьахила йолаелар.

Дукха хиъ lодахан цу хана дела, Бухарест кийоса шин дакъа кlанв екъан аьнна екъаш lодоагlача дохкха доцуча Дымбовица яхача хи чу гlолла. Чlогlа хуьцаелла румынски столица. Тlом хьале, центральни гlаре дlайиккхача гlоне, цхьаьна этажах, кlезигачу дакъе шин этажах хьалдаьча цlенойх латтар цуьнан райоши. Хlинца цlенош хьалдаьнд, товеш, кхоъ-шу, гlаьноли дlаегlа балхаш даьлла цига. Дукха нах баха цlенош хьалдеш латт столице. Тlом чаккхьалчачул шерашкахь Бухаресте бахачу нахах ахаш барашка кердача квартирашкахь баха хайшаб.

Эггара дукхагlа нах баха моттиг хиннай города йисте улаьча къулба-малхбоален моттиган, цуьна юкъе а йоккхий магазинаш юк анйолеш предприятеш. Хьалха гlуьйра топпари бовкхаш хиинаб цига. Цул тlехьагlа йиспалийтаеча карьерех цхьаьна дlалхуьсе моттиг хилар, аре хьаьара хиво хьалйизар, баьцаш гlаьлани, хорша дезар кlа-хьа доаржаду моттигаш а хиина дlаеттар. Из бахьан Кlай ушал къле цlи йоякхар цу районах. Хlинц Бухареста къулба-малхбоалехе шера асфальт билла улицаш, паргlата цlенош, городе эггара йоккхагlа йола торгови комплексаш. 350 гектар гlаьнаш дlаегlа моттиг а хиина дlаетта, Титане, хlинц цигга бай Кlайча ушалах, 200 эзар сиг вах.

Бахача наьха дукхагlа дилаьча, Балкански ахкlайрел тlа шоалагlа город (Стамбулагара дlайиккхача) я хlинц румынски столица. 1,7 миллион гаргга сиг вах цига. Румыне бахача беррагlа нахах 8 процент гаргга. Тlом чаккхьалчачул тlехьагlа Бухаресте бала нах шоза гаргга алсамбаьлна.

Дегlаахара темпаш бухарестски промышленность сиха дегlаахарна юьззина я: хlинц 10 дийнахь бlаргчача 1938 шера арахецна хинарг масса продукци арахоц цо. Столични предприятеш арахецаш йолчу изделешта юкъе доархlаме моттиг дlалоцу автоматизаци средствош, электронно-вычислительни машинаш, телевизорамаш, халкъан боахама тайпанарча дукъхошта энергетически оборудование, пароходаш, локомотиваш, автобусаш. Арахецача продукцех юкъе дукхагlа даьна кlалоах лахаш, басарамаш, пластмассаш, текстиль, кога тlерсо, мебели.

Бухарестски индустрена тlехьарча хана кърагlдаьнача доккхачу хlаммех цхьа дар ешйоккха машинаш еча заводо хlаране 300 эзар киловатт низ бола паровой турбинаш арахецагга кадлерзадар. Крайовой яхача городе юкъе ТЭЦ-а тlа оттаьа цу тайпа шин агрегато дуккхагlа электроэнерги лу тlом хьале ерригача румынски электростанцеша алсамна хьайначул дуккха хилларчу.

Белгалде доггlа, бухарестски дуккхагlа йолчу кърчача заводашта тlом чаккхбаьнача хьалхарча шерашка Советски Союза ловкъесталца реконструкци модернизаци яь хилари уж шеръяь халари. Вай мехко технически ловкъестал дар бос болча металлан завод, «Бухарест-къулбехьее» яха йоккха ТЭЦ, цlенош ду комбинат, кхи болат арахеца завод санна бола массех керла промышленни объекташ хьалъеча. Шолгlа аргlан бухарестски предприятеша шоаш йоиккхаш йолча продукцех ахьа дакъа СССР хьаккхуьйт, цурна ахьана дуккха потребительски товараш а доаш.

Город сиха дегlаахаро, цига баха нах дуккхагlа хуьлаш латтаро, наьха хьал-торо тоаялдаро, культура дерзам совбаларо — цу деррагlе коьккхий декхараш хьалхаккха уттаду городской транспорта. Бухаресте баха нах каст-кастагlа яха баьккхаб, масала, тиканза шоашта эшар эна, хlаьта кхетта театрашка, концерти залашка, киногал, выставкашка хьалха ух уж. Тlом хьале, темаа ду статистико, хlара городе вахаш вола саг кlира халахаза транспорта тlа городе арвоалар. Хlинц 3-зза дуккхагlа аравоал из. Бухарестски трамвайша, троллейбусаша, автобусаше, таксеше дийнахь цхьа миллион километр ник бу, вешта, 25-зза лаьттан экватора го бакхкар массел. Дукха ха йоаццаш Бухаресте метрополитен хьалъе аьнна дlахеш ду. 17 километр бола цуьн хьалхара линии малхбузехьара малхбоале, йоккхий промышленни предприятеши, центральни районаш, нах керда баха хайша моттигаш вlашагl я хотташ чаккхьаргья.

Бухаресте ноябрь болш чаккхьаьнача Румынски коммунистически парте XI-гlа съезд до 1976—1980 шерашка Румыни дегlаахара ихе шера планех 1981—1990 шерашка из социально-экономически дегlаахара кертерча достамеш йола директиваш гlаннар. Тlайоагlача пятилетка промышленни производство алсамъяьара технинан хьалха хиинача бесса доккха хургья (шера 9—10 процент алсамйоалаш). Хьалханаш оттадаь доккхараш кхочушдеча доархlаме дакъа къелхьорда хlанз мекха арахецаш йолча продукцех 17 процент луш йолча столични предприятеша. Укх гаргга 10 шера 300 эзар квартира хьалъе дерхl Бухаресте. Город шаьрача ара улаш хилари гобаьккха дина хьунхьаь луш дола кхаш ухаш хилари термане а хьаьа цун доазув шерде даьрхlдаш. Городской кварталаш шоралла а ца хулаш урагlе яьара йоккхий хургья.

Д. ДЫМОВ. (ТАСС).

ФЕ ХИЛА

Наькъа боккъонаш, кхераме лела деснацна юьззина инструкци кхочаш е еза массехьа масса волча саго а.

Кlезиг-дукха а уж бокъонаш толкхарах зулам даланза lаш. Иштта хилар массехк дийнахьа город Назране. Шиъ тайпара наькъа — транспортан хатар хилар укхаза. Вlаший иийсела ше автомобиль — «Икарус» яха автобуса хьайбаш дlа-хьа кхуьйла грузовики. Машина кузова чура ара хоссабеш ичаро хьахкашкара хиита доха а даь водитель вийра. Геттара сиха йоагlа автобус хьалйизза массашираш бар. Ираза, автобуса чу шоалагlа шофер хинна. Хана чов ма хиннаьа а, воха ца воххаш, автобуса руль карерзае вlаштlехьдаьлар цун.

Из хатар хилар Малгобекски района «Алханчуртски» совхоза водителa Л. Халухаевен хьайбаш дlа-хьа кхуьйлара боккъонаш толхаьча хьайбаш лелазерийн бехкагlа.

Ший доалахьа «Волга» йолча водителa А. Саматова Старопромысловски шоссе гlолла воагlаш, дакъа тlа латтача знакаша бокъо на лушеаь а, геттара сиха деллар автомобиль. Цуя совгlа, автомашинашта юкъе хила еза дистанци а лораяздар цо. Цунна, кхьача автомобильша вlашагlкхийтта, цаккхе а машина йохайир.

Массаза сиха, аварешш ю бунзача транспортни контора водителаша. Аргlанара авари йир шофера А. Хачатуряна. Лытта оагlорахьа дlачуверзаш, наьха дьрда оагlорахьа а, наьна «Жигули» автомобилаца вlашагlхийтар из.

Дукха кхо гlаналой лозабеш йола авареш а. Дукхьаьн цхьа дийнахьа, 23 декабре 2 сиг дозавир Орджоникидзевски станице «Главнефтеснабе» балха волча водителa В. Кравцов автомобиль тlаттехар тlо кхаа тlа гlолла воагlаш хиначa гlашлочa А. Хучибаровa.

Октябрьски района а лозавир гlашло. Водитель къайлавьлар. Из хилар Мусоров Павла цlерагlча урамa.

Укх кlира 33 авари хиннай республикан наькъашка, ши саг вийнав, кlос сага чоннаш хиннай.

А. ЧЕБУШЕВ.

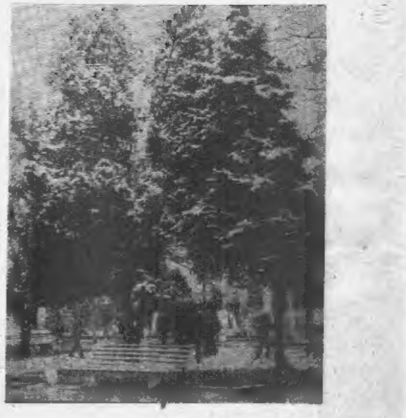

Березагта доккха цlей де лоа хилар. Кердача шера цlей дездеш хlаьта я.

И. ПЛИЕВА сурт.

КЪАХЬЕГАМ ХЕСТАБЕШ

Гlалгlай позе керда а lа я Кодзоев Тимура яр. Дукха хан йоаццаш Нохч-Гlалгlай книжни издательстве арахийцад «Тхо гlишлонхой да» яха цун поэтически сборник. Эггара хьалхара цун стихай сборник да из. Дешараш массаза а боккхача терахьца хьожаш хул керлача книжкага, къонача автором яздаь из хилча хlаьта а.

Селах я вай дуьнача сборника юкъеяха стихаш? Ловцца аьча. Даьхенах, вай заманхой, цун къахьегамах, lаламах, безамах а аьа метгарда къоначча автора стихаш.

Дукха я гlалгlай позецa Даьхенах яьаь стихаш. Бахьда кхьчарна тара ма Кодзоева къаьраш. Шиъ тайпарча почеркаца сипачун дог тохадолийтаргдолаш я сборник хьадала бола «Бариел хиила хьона, Даьхен» яха стихотворени.

Хьа боккхача наьха чу, Даьхе,
Хьа низ болча дега
Даькьаьг хинна,
Лаьттах га санна
Пхьанашца дувзаденна,
Фордах талгlа мо,
Къастаргдоацаш хьох.
Хьа цlийво сомадаьккха,
Дуненах чам баьккха,
Деттаву гlоздаьнна
Хьо еза са дог!

Уж дешаш дерригача советски адамий дег тlара доагlаш дешаш да ала йиш я. Цудукьа цар лакхара мах хоадаб лов, хlана аьча, гlалгlай поэзецара къоначча поэта корадаь кердадар да ала метгарга царех.

Книжка тlара Кодзоев Тимура стихаш лоархlамегlа йолча темаех язьаь хилар гуш да. Царца а «Даьхенга», «Тхо гlишлонхой да», «Вай гlойла хьох, тlом», «Нана», «Дош» яха а, кхыйола а стихотворенеш. Укказа вайна гу къоначча поэта Даьхенцара, къахьегача адамашцара, ваьча наьнацара безам. Из поэта творчества аьттув балар да. Къаьстта белгалъяьккха лов «Тхо гlишлонхой да» яха стихотворени. Укхаза къоначча поэта къаьтта белгалдоаккх шийна я ший хьарча наха а тхьалхашка лэтта декхараш. Вайна гу советски кагирхой шоашта хьалха шийслуш йола халонаш хаьа могаргдолаш болга.

Турпалча замая гlишлонхой хиина,
Цхьоагlоница ала вай
къахьегама илли.
Хlара вай котвло,
хlара вай йовкхо
Даьхенна лу вай,
дах цун сийна,—
йоах къоначча поэто шийн а шийн нийсархой а цlерах.

Ховш махиллара, адамий дегашлара цlенагlа йола уйлаш гlеттае, кхоачамбоевараш, тlехьадисачунара цабезам хьоабе декхарийла я поэтически произведенеш — стихаш, поэмаш. Цу декхарех Кодзоев Тимур лоархlаваьв ала лов.

Замания хьалхашкара, адамашта къахьегашкара позе бехктоннах бовзаш яьаь я сборника тlара дуккхагlйола стихаш. Юха а, юха а цу бехктоннага воагlа къона поэт ший стихашца. Из гlадвуташ а дlахо йодача хана поэта профессиональни говзал кхы а лакхлургхиларах тешавеш а да.

Дош лоавеш чулоацам кlоаргеш болаш хилар стихашцара керттерарех цхьа белгалo дьарlай массаза а. Белгалдаккха лов сборника юкъехьача ший лоаьача стихашца къона поэт цу декхарех а дика лоархlаваь хилар. Хьа цар вай «Дегата» яха цун лоаца стихотворени.

Лаьттан чlегlиг хиина,
са дог, хьо
Хьаькъала фаьг хаьбе,
кахьадоале,
Доккхача йразах кхийнарг
вар со,
Хьо тlехьалеш хусалла,
седкъий кхоаде мо.
Дунен тlа мел бола беля
чуэца
Дегlо дlаlера хьона, са дог
Вахара наькъашца миччахь
хиларах
Бlаргий бlаьстанах со
чlогlа хьог.

Ца лой а, белгалдаккханза дерзаш сборника тlа нийслуш дола кхоачамбоацараш. Дукха дац уж, дале а хеталу, авторо ший дикагlйолча стихашца санна болх баьбаларе уж а хургдаьар аьнна. Цхьаццайолча стихашца мотт телхабеш моттигаш нийслу, стиха боаралн ца тоалабар кулаь лоацдаьа деташ. Цул совгlа, чулоацам кхетабара шоаза кхоаза еш езаш хул цхьаццайола стихаш. Царех я лоаца стихаш «Гуйре», «Гонахь бlаргаш — дезай аре...» яха а кхы цхьаццайола а стихаш.

Бакъда Кодзоев Тимура стихашлара керттерадар ма дац, керттеранар да цо позе эггара хьалхара кот баьккха хилар а, из нийса баьккха хилар а.

В. АХМЕТОВ.

Правови пропаганда тоаяра

Свярдийнахьа Нохч-Гlалгlай АССР юстици министерствоерча правови пропагандина йолча координационно-методически Совета заседани хилар. Республика къахьегамхошта советски законодательства дардаш дlайовзийтара хьакъехьа административни органаша бу боих тоабара тlадерзадаь дешаш дийцар цига.

Города милице берий цlанoшка дlаязбаь болча кхузи боагlарцта правови кхетам баlера болх тоабара цlагlа чакхйоахача мероприятех дийцар милице берий центральни цlен инспектора нов. Барниовас.

Суд яь чубехка бовхкача шоха юкъе правови пропаганда еча цийсдолийтача кхоачамбоацарех дар МВД отдела начальника заместитель нов. Патиева дьь къамаьл.

Цул тlехьагlа цига чlоагlйир 1975 шера республиканска газеташ тlа, телевиденеси радиои гlолла правови пропаганда ира дерхlа материалаш, координационно-методически Совета балха перспективни план.

(Аргlанара номер арааргlай 1975 шера 1 январе).

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ЧЕХОСЛОВАЦКИ ЮРТ: ШЕРА ИТОГАШ

Эггара тlехьагlа кхача техника, культура — шерашка яьнна хилар ... хьийкара. Лаьтта леладераша итогаш яьй чехословацки юрта боахам социалистически наькъагlа дегlауха 25 шу чакхдовлача шера.

Юрта боахама объем тхьа ликъ шера 171 процент лакхъяйнай, къахьегама овсерле — дiнохан ахазен хlанка санна аьна. Ялатий, шекара свеклай, кхача культурай хьувкъамга дилаьча Европе хьалха латтача мехкех я Чехословаки. Юртбоахама производство айдаро ловкъестал даьа бахача наьха хьал-торо лакхъерв. Бахача наьха хlара сага сих доархlаш дулх даарга диллача дуьнен тlа эггара хьалхарчарех цхьа моттиг дlалоац Чехословаке хlанз, хlаьта шурен фуаьна даарга диллача — Европе эггара хьалхарчарех цаl.

Карара юртбоахама шу а юьтта толаме чаккхдаьккхав. Кlин — керттерча ялата культура — хьувкъам юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 40,7 центнерага дlаккхаьчаб (1949 шера хиинача 19,5 центнера моттел). Массаза а яхар мо, тlех лакха хьувкъам хлебара ловкъестал ду къаьстта аьттув болаш долча хаоттама къалаша. Цхьабакъда дlадахача ахкашта але йиш йолаш дац из, шийлен догlеш делхаш хиннад. Цудукъа цу хана баьнна толам беррига а лаьтта леладераша шоай са ца кхоадеш къахьегар а коммунистически парте юрта боахама уйла тlайохийташ хилар а бахьан долаш дархlа боагlаш ба. Чехословацки ялаташ кхедераша массане а цхьатарра советски ловкъесталца, белгала аьча 60-ча шерашка укказа дукхьаьшха кхьачача «мироновская», «юбилейная», «аврора», «кавказ» яхача кlи сортех пайда эцарца дуьэ.

— Укх шерарча хьувкъама юкъе дакъа лаьцад, — йоах КПС Западнословацки обкома секретара Штефан Матейчика, — тхона кlин башха-дика сорташ, прогрессивни агротехника, ялаташ чуэца ниа бола машинаш яккийтача тха советски доттагlаша а.

...Салаlа кlезига ха кхоач лаьттанца болх бечоа. Хьатlахуьча шера хьувкъама лард хорш маларра, lай йолл. Цу хана къаьстта белгалдоалаш да, цун уйла еш болча специалисташа, кооперативай къахьегамхошта юха а советски опытах легвоалдо еш хилар. Хlанз Праге чlогlа уйла тlайохийташ а советски юртбоахама литература-выставка. Дагалоххарагlа аьнна, тхьайцаь шера Чехословаке арахийцад юрта боахама проблемашта хетадаь кхь эзар цlи а кхи миллион тираж я йола советски книжкаш. Советски юрта боахама карагlдаьнка хlаьаш дувцаш долча журналий 600 эзар экземпляр йоах кlира шера.

Вlаший опыт хlа-хьа хийра ловкъестал ду режарашка болча шиъ мехка областаштен районаштен, кооперативашта а колхозашта а, lалма-тохкама институташтен конструкторски бюроштен юкъе лелаеча доттагlала контакташа а.

И. КОРЗУН, АПН соб корр.

Прага.

Германски коммунистически парте, хьиларе хьовсам лоттабу западногермански къахьегамхой хьашташ бахьан долаш Хургдолча хоржамашке (хандатеш Къилбаседа Рейн-Вестфале лаьттарча городий муниципалитетайшка) хийлуш кампане дlайолаьча хана инфляци социални цеинообразование дакъе демократически тlакхоаш лоттабер де дезараш белгалдеш даймиз эшна проект оттадий парте правление.

СУРТА ТlА: ГКП активисташ Дуйсбурге улицашка.

АДН—ТАСС сурт.

США-ра вахар хала да

Кlиранна хьаьаза арадуьлача французски «Франс нувель» кепатеха араьккхай США-рча ший кердача собственни корреспондента Морис Голдринга эггара хьалхара статья. Кехайоазан Кердадарий Агентства цхьаволча дакъе лоацъаь араьккха из статья еш могаш ший дешарахошта.

Юхдаьнца Нью-Йорках хетадешараш бе-бе да. Цхьабакъда цу сахьате кол укхазаа нах эггара хьалха шоай вахарах кхераш хилар. «Валар — сон девар да» яхача кинолентe укх денощка нах юкъе чlоагlа толам баьккхаб воазам волча актера Чарльз Бронсона. Фильма турпала сесаги йоlа хьувзийна хулиганаша. Сесаг ма, йиlа керте чура кхетам дlабода. Цхьан-цхьаншерга чlир леха дагадох турпала. Зуламаш леладьараш байсашка бовбе аравоал из юкъера американец. Кхалнах хьувзабеш гойтача сурташ доргбань багlача залерча юкха чlоагlа тlоараш детт хlара цlир массаза лех.

Манхэттен: дукхьаьа хlанан а оттаьь дlакъайла я квартираш. Здание дlачувоалача хана ха де оттаваьло тайпан цlи хоатт хьога. Хьо чувоаьча фусамга хьо кхьача зеша телефонаца хоам бар дуьйа. Из ма шийта серз а доаш да. Университетски городашка ха дош лел частни полици. Арахьара США тlабаькхарашка хаддаза йоах бу — кхерамалела мел эшараш кхоачашде хьажалаш, квартерара шоаш арадоаллача хана сигнализаци дlоттаделаш; машиний кираш хlакъеделалаш, кхерачча кварталашка шоаш ийсдешнача хана, наркоман шоашта бlаргаваьча, бойла кхоьол, луш латтача хана, сатоесача хана, шоаш биiсаьнга дахача лань. Центральни парке гlолла цхьаь сакъердаш ма леладаш, дуккха нах лелачa моттигашка хилалаш, Гарлеме ма гlолаш, шоашта ца ловзача сигаца лифта тlа ма ховшалаш. Кхьметтел города гонахьарча «кlайча», баьшарча, сатийнача кварталашка а бераша къаьстта вlы а техе дlаехк шоай велосипедаш. Сайренашка метро чу гlолла дlаьоха уьаьча вассажираша а дех дор гlара дьаьна гlулакхаш дикогlа теркаде полицега йаш килайтар дуьаа хьалхарча, кхаь вагона чу хуьвшаьа.

Из доале хlане, бакъдар аьча, цхьаболча дакъе нах ситlарбаьена хилврах деш да. Сарраьа дуккхача нью-йоркски кварталашка гlолла сакъердаш лела йиш я. Цхьабакъда къуй дукхьаьа байнна тайпанара моттигаш хьа доаьча оаш цlеной чийраш чlоагlа кlакъуял. Центральни парке ахаш шо балха деноша, цун алеаш кхсса йолча хана, тхьовсаш шо вокккагlвола воl ший каппахьа чу ца вена, хlаьта уьаьш тlа бераш чlоагlа бе доаххаду оаш.

Американера шоалагlа доархlаме проблема а хlанз инфляци. Пресс-конференци президента, кхайкаш экономисташ, профсоюзни лидераш, доале латтарий вакалаш цига тlа а кхувлеш. Вlашагlкхийтача хана массане а шо-шоаьта хетараш буьш, инфляцеца лоаттаберг болча къовсама дукха проекташ тел. Цхьабакъда из проблема укх гаргга хала къоастаь аьнна хеташ бил дуккхагlбола американаш. Къамаьлашка дадийгlача сатеш байна уж хилар колу хlамай мехаш тlадеттадлхарех хьабе болх боашаш бисара кхераш тlаоттарех дувзаденна. Товараш тlара мехаш хуьцарца дlадоладу шоай баха ла такий бохлоша. Хlаьта а экономика «боарам тlа» вахар дулаа керда халонаш шоашта тlаьара тlаьхех баха нах.

Цкъа 62 шу даьнача вокхача сагаца вагlаш дlайхьар из сайре. Тlом чакхбала боалаш венав из США. Цу мехка гlулакх деш лхийтта шера къахьийгад цо. Шу фирма вlашагlтохар бахьан долаш хьабе болх боаш висав из. Де хlанз доазаш ше висарах эьх зет цуьна. Цун воша — коммерчески фирма заведующий. Соца къамаьл деш оагlаьа гlа ладийгlача хеталуьга хьона, цун воша предприниматель ва аьна. Цхьабекъда из цкъавна а кlираннийнатьа мукъа ваш, цlаккха а отуске а хиннавац. Хlаьта а, дича кийтъяь квартира, кхо телевизор я цун. Хlаьта машин а. Машин яьча, хlана гетттара тоаденнарг лоархl Нью-Йорке.

Сона вовзаш вола цхьаьккха — Гарри — дlачитача демонтни мастерске да. Ше цаl ва из болх беш. Чуlе моттиг дика я цун. Хlаьта укх шера (дукхача шерашка дукхьаьшха) дахь дийнахьа отпуск йийай цо. Къе нах бац уж. Социальни ловкъестал кхоачача Нью-Йорке бахача миллионаш болча нахах бац уж. Цхьабакъда массала а кхеравенна ва уж. Хlана аьча миччa хана а шоаш цхьа болаш мел долчох боалла тарлу уж. Е кхе а, е бlаьхь а бонна уж дазарел, хьабе болх боаеш бисарах кхер.

Цхьабакъда цар хаддаза хестаю американски вахара образ. «Хьо Америке вевьа, цудуьхьа президент хила а тарлу хьо», — йоах хьабе болх боаеш висача 62 шу даьнача вокхача саго ший веший воlаьа, хьесташ цун керта тlа гlолла куй а хьекхаш. США вахар хала да.

Морис ГОЛДРИНГ, французски журналист («Франс нувель» — АПН).

Тахани кхоанеи хургда

28-ча ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 11.00—13.30. Береашта Кердача шера гойтамаш. 18.00. Н. Анисимова цlерагlча НГНПЗ къахьегамхошта Кердача шера «Огонек».

Химикий культура Дворец. 10.00. «Бригантина» яха клуб. «Тамашений мехка вахар» яха кино. 12.00. Спортивни ловзараш. 17.00. Духовой оркестро дlаоалаш тlема шерашкара илли. 17.30. Юридически консультаци. 18.00. «Художественни литературера кердадараш» яха радиожурнал.

Дешара боаллой цlа. 16.00. Хьехархошта къахьегама ветеранашта театра хьисапера сайре.

А. М. Горьке цlерагlа клуб. 17.00. «Атеистически кхетам дукха обществени уйлан лоархlам» яха къамаьл.

КИМ цlерагlа клуб. 17.00. «Вай мехка гlолла» яха кинопанорама. 20.00. Лоаз вокально-инструментальни ансамбль.

29-ча ДЕКАБРЕ

В. И. Ленина цlерагlа культура Дворец. 9.00—11.00. Болх бу «Зlамахо» яхача берий кагирхой кинотеатро. 19.00. ГрозНИИ болхлошта Кердача шера сайре.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Турпалаш - къахьегарлейшаш» яха литературни дешар. 10.00. Композитора Д. Кабалевске кхоллама хетаь lуйре. 11.00. «Вай мехка гlолла» яха кинофестиваль. 13.00. Шахматаш езарашта (гойташ шахматий задачаш лелга). 19.00. Эстрадни музыка сайре.

Дешара боаллой цlа. 16.00. Музыка езарий клуб. Советски композиторий иллеш» яха лекци-концерт.

А. М. Горьке цlерагlа клуб. 12.00. Болх бу «Сийт» яхача берий кинотеатро. «Хозачун дуне» яха дагаьара журнал.

КИМ цlерагlа клуб. 13.00. «Хьай гlулакхаша чlоагlъе цlи» яха lуйре. 20.00. Кагирхой гlалаlара сайре.

30 ДЕКАБРЕ КХАЖ БОАГlА ТИРАЖ

30 декабре аргlанара — 68-гlа кхаж боагlа тираж хургья Москве 1966 шера арахийцача Пачхахьалкхен чурча 3 процент кхаж боагlача заема.

Заема 48 разряд йолча тиража 2460 2880 сома 451 эзар 200 кхаж лоатабу. Царна юкъе я 5000, 2500, 500, 100, 40 сома кхаж боагlа облигацеш.

Кхаж ба тарлуш йола облигацеш хlара тиражаца дуккхагlа хул, хlана аьча кхаж боагlа облигацеш заема ха чакхъяллалца хуьца ца луш яс, хlаьта кхаж бенараш ахча дlа-луча хана ший мах дlа а луш дlачуэц, кхы дlахо лоазаш я яц.

Заема условешка отталаьд сберегательни кассаша бахача нахага шоай лоlаматгlа заема облигацеш йоххалгеш эцалгеш. Заемаш юьззина гражданашца операцей хьакъехьара сберегеш къайла лоаттаю сберегательни кассаша. Заема облигацеш кхаж бена цар даьккха ахчен пачхьалкхено налог тохаш цаяц.

1975 шера кхаж боагlаш барl тираж хургья пачхьалкхен чурча кхо процент кхаж боагlача заема. Тиражаш хургья: 15 феврале — г. Ашхабаде, 30 марта — г. Кустанае, 15 мая — г. Баку, 30 июне — г. Новосибирске, 15 августа — г. Краснодаре, 30 сентябре — г. Ленинграде, 15 ноябре — г. Харькове, 30 декабре — г. Москве.

С. СМАГИН, Гострудсберкассай Нохч-Гlалгlай республиканан управлени воккхагlвола инспектор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

28 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачий программа. 9.05 — Босбола телевидени. lуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Выставка Буратино». 10.00 — Дай-воашой, шоена. 10.30 — Художественни дола дувцараш. СССР-а халкъа художника Сдаетон. 11.00 — «lуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 11.30 — Денагlа дола товараш дуккхагlа. 12.00 — «Дмитрий Кабалевский» яха телевизиони музыкальни фильм. 13.00 — «Дукха ваха хьо а деш дайдар». Капитальни мехкий экономика кризиса хьакъехьа. 13.30 — Босбола телевидени. Илли доах Габуниес. 13.45 — «Байкало-Амурски машинкий дуллаш доаха тхо» яхача документальни фильма премьера. 13.55 — «Аладдина тамашийна лампа» яха берашта дола фильм. 15.15 — Пятилетка 4-гlа шу. Город Грозне къахьегамхой гlулакхий планаш. 16.30 — Босбола телевидени. «Саг. Лаьтта. Вселенни». 17.00 — Босбола телевидени. «Хьайбай дуне тlа». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Мультфильмий программа. 18.45 — Танеев. Эрсий театр йола увертюра. 19.00 — Босбола телевидени. «Монголера наьахе дий». 20.00 — Композитора Попрасса авторски сайре. Совсий Цlен Колонни залера передача. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Композитора Покрасса авторски сайре дlахо яхьар. 22.30 — Босбола телевидени. Халкъарий лав. 23.00 — Мехка шахматий чемпионат. 23.30 — Кердадараш. Передачий программа.

II ПРОГРАММА

15.15 — «Умницен» (кlиман популярни программа). 15.45 — Сибирегlара халкъарий Пачхьалкхен Красноярски ансамбля концерт. 16.30 — «Книжкай тахте тlа». Мазаа. «Вахара аре». 16.40 — Сийлахь - бrоккхача коталом 30 шу дизарга. «Вайсаш «Цхьлом» йоалу» яха художественни фильм.

29 декабрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачий программа. 9.05 — Босбола телевидени. Бераштa йола lуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Гургал бетта сахьат». 10.00 — Советски Союза гlулакх деш да. 11.00 — «Орденоь» яхача телеступ... Социалистически Къахьегама Турпалца «Красное Сормово» завода электросварщикий бригадирца Пейшиковца вlашагlкхетар. 11.30 — Босбола телевидени. «Музыкальни киоск». 12.05 — Доваол декъарча хьаший бlаргенча Советски Союз. 12.20 — «Юхара сахьат». 13.30 — Литературни беседаш. Передача дlахьу поэта Сурков. 14.10 — «Лизоргии архашал» яха художественни фильм. 15.30 — Дуьнен халкъашта юкъера панорама. 16.30 — «Цирка лампаш». Горькера передача. 17.30 — Босбола телевидени. Мультфильмий программа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Кинокхьажарой клуб». 19.15 — Босбола телевидени. РСФСР-а халкъа артистка Шмыга, концерт. 19.45 — Босбола телевидени. «Мовршал шоаш, аьлахой», «Ланаш дахкар», «Юхьара хетахача короткометражни телевизиони художественни фильмаш премьера. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Спортивни программа. 1. Москвера Ленинградера боксерий сборни командаш вlашагlкхетар. 2. Боксах СССР-а чемпионата цlа яккхара тlехьара финал. 23.00 — Кердадараш. Передачий программа.

II ПРОГРАММА

16.00 — «Сийрда цlе парус». Поэзиягlа йолча классика поэмабагlашта йола передача. 16.40 — Киножурнал. 16.50 — Концерт.

РАДИО

28 декабрь

6.30 — Юкъера вахар (нохчий меттала). 6.45 — Ховнаш, хаоттам. 7.20 — Республиканска газетий обзор. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.50 — Ашараш. 13.00 — «Кlаранхал» яха сатирически радиожурнал (гlалгlай меттал). 13.20 — Ашараш. 13.30 — «Ножтоп» яха радиоклуб. 14.00 — Ашараш. 14.15 — Сийлахь - йоккхача коталом 30 шу дизарга. «Цар котало йиллургдар» яха очерк (гlалгlай меттал). 14.30 — «Кlаранхал» яха сатирически радиожурнал. 14.50 — Ашараш. 15.15 — «Тlема шерий иллеш» яха концерт. 16.00 — «Кавказа lуйре» яха радиожурнал. 18.00 — Концерт. 18.20 — «Самукъаьнечча хадгlе тlа» яха передача.

29 декабрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.20 — Ховнаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 13.00 — «Цlе сийгаш» яха йиноерашта дешархошта йола передача (гlалгlай меттал). 13.30 — Ашараш. 13.40 — Самукъаьнечча хадгlе тlа (нохчий меттала). 14.00 — Чаккхиез Капитона творчествах йола передача (гlалгlай меттал). 14.20 — Бlухой песнийэш дола концерт (нохчий меттала). 15.15 — «Къона шу гlулакхаша сий долаш да, керлача шера коталонаш ние тlахьех» яха корреспонденци. 15.30 — Кlиранкийнахьара ашарий программа. 16.00 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. 16.30 — «Даькъала хила 1975-гlа шу» яха композици (гlалгlай меттал). 18.45 — Концерт. 19.30 — Иллеза доттагlаь дарашта дола концерт (гlалгlай меттал).

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллен Грознен моргаш я йолаш, наггахьа лоа а делхаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чlоагlа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гlолла 1 градус шелалгара 3 градус йlовхалга кхоачаш, Грозне 0 градусегара 2 градус йlовхалга кхоачаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-90; редактора зам. — 3-38-11; бехктехкхана секретара — 3-34-38; партийни вахара культура отделий — 3-61-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехатий отдела бухгалтереш — 2-80-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-90; зам. редактора — 3-38-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-80-71.

Газет арадуьлу шинкъа, еари, пиаттел денахьа.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 11988.